

VINERI 16 NOIEMBRIE 2001 • ANUL LI NR. 46

FOAIA

FONDATEA 1951

4010RINI

românească

SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

www.foaia.hu / foaia@mataynet.hu

„Copiii să aibă curajul a se exprima românește”

„Cunoașteți-vă propria istorie”

„Vesnicia s-a născut la sat”

CALENDAR ORTODOX

- 19 noiembrie, luni – Sf. Prooroc Avdie; Sf. Sfințit Mc. Varlaam.
20 noiembrie, marți – † Înaintepăznuirea Întrării în Biserică a Maicii Domnului; † Sf. Mc. Dasie; Cuv. Grigorie Decapolitul.
21 noiembrie, miercuri – (†) Întrarea în Biserică a Maicii Domnului. (Dezlegare la pește)
22 noiembrie, joi – Sf. Ap. Filip, Onisim, Arhip și Apfia; Sf. Mc. Cecilia.
23 noiembrie, vineri – Sf. Ierarhi Grigorie și Amfilohie; † Cuv. Antonie de la lezerul-Vâlcea.
24 noiembrie, sâmbătă – Sf. Mc. Clement, episcopul Romei și Petru al Alexandriei. (Dezlegare la pește)
25 noiembrie, duminică – Sf. Mari Mc. Ecaterina și Mercurie. (Odovania Praznicului Întrării în Biserică a Maicii Domnului – Dezlegare la pește) Duminica a 30-a după Rusalii (Dregătorul bogat – Păzirea poruncilor).

AGENDĂ

19 noiembrie

1828 – s-a stins din viață, la vârsta de 31 de ani, compozitorul austriac *Franz Schubert*.

1912 – s-a născut biologul *George Emil Palade*, primul român laureat al Premiului Nobel.

1919 – la București moare *Alexandru Vlahuță*, poet, prozator și gazetar.

1939 – s-a născut fostul președinte al României *Emil Constantinescu*.

1947 – se stinge din viață *Emil Racoviță*, savant de renume mondial, întemeietorul biospeologiei și al primului Institut de Speologie din lume.

20 noiembrie

1907 – s-a născut la Sebiș, jud. Arad, poetul și scriitorul *Mihai Beniuc*.

1912 – s-a născut politicianul *Otto von Habsburg*, fiul ultimului rege maghiar Carol IV. Este președintele Uniunii Pan-europene și reprezentant al Parlamentului Europei.

22 noiembrie

1877 – s-a născut, la Érmindszent, poetul *Ady Endre*. Primul lui traducător în românește a fost Octavian Goga.

1890 – S-a născut *Charles de Gaulle*, președinte al Franței între anii 1958–1969.

1963 – *John Fitzgerald Kennedy*, al 35-lea președinte al Statelor Unite ale Americii, a fost asasinat la Dallas.

23 noiembrie

1997 – *România și Ungaria* au fost admise în Consiliul Uniunii Europene ca membre cu drepturi și obligații depline în domeniul educației, instruirii și tineretului.

24 noiembrie

1827 – *Jean Francois Champollion* a descoperit „cheia” de descifrare a hieroglifelor egiptene.

1920 – a murit poetul *Alexandru Macedonski*.

1927 – s-a stins din viață *I. C. Brătianu*, unul din făuritorii României Mari.

1954 – s-a născut regizorul iugoslav *Emir Kusturica*.

1972 – a murit inventatorul și inginerul *Henri Coandă*.

25 noiembrie

1763 – a murit *abatele Prevost*, scriitor și jurnalist francez, cunoscut pentru romanul „*Manon Lescaut*”.

1863 – s-a născut savantul, medicul și bacteriologul *Ion Cantacuzino*.

Alegeri interimare la Chitighaz

Deși Oficiul Administrației Publice a declarat drept ilegală autodesființarea Consiliului din Chitighaz, în comuna bichișeană se vor organiza alegeri interimare pe data de 16 decembrie. Încă în luna septembrie, Consiliul local l-a demis pe primarul *Gheorghe Gulyás*, pe motivul incompatibilității dintre funcția de primar cu conducerea unei întreprinderi private. După aceea, consiliul s-a și autodesființat, urmărind să asigure în acest fel o alegere democratică al unui nou conducător public. Împotriva deciziei aduse de consilierii, *Gulyás* a făcut recurs la judecătoria de la Giula încă la 3 octombrie. La 8 noiembrie re-

cursul fostului primar a fost refuzat pe motivul că demiterea consiliului a fost legitimă. În consecință, pînă la alegerea unui primar nou, comuna, respectiv Primăria va fi condusă de viceprimarul *Bence László*. În ciuda acestei situații difuze, alegerile interimare se vor organiza totuși, pentru că Oficiul Administrației Publice, sesizînd anumite ilegalități, va trebui să apeleze mai întîi la tribunal, în vederea suprimării acestora. Dar pînă la decizia definitivă, hotărîrea de autodesființare a corpului de conducere rămîne în vigoare pînă ce tribunalul nu o anulează, chiar în ciuda faptului că aceasta a fost calificată drept ilegală. Decizia

tribunalului se va aduce – în cel mai bun caz – abia peste 5-6 luni. Desemnarea candidaților se va încheia la 23 noiembrie, cînd se va publica atît lista candidaților la postul de primar, cît și la locurile de consilier. – ne-a informat *Mihai Gance*, vicenotarul din Chitighaz. Din surse neoficiale am aflat numele a doi candidați de primar, *Gheorghe Gulyás* (primarul demis) și *Petru Rózsavölgyi*. Tot din surse neoficiale am mai aflat că vreo 70 de chitighăzeni – mai mulți ca oricînd – vor candida la cele 11 locuri din Consiliul comunal. Despre proporția candidaților români deocamdată nu dețin informații.

Ștefan Crăsta

Demonstrație de protest
la Ambasada României din Budapesta

Sîmbătă după-amiază, în fața Ambasadei României din Budapesta un grup de manifestanți mobilizați de către „Mișcarea de tineret a celor 64 de comitate” a organizat o demonstrație de protest cu tentă naționalist-revizionistă. Faptul a fost demonstrat de lozincile rostite și scrise purtate de cei circa 100 de participanți, în majoritate tineri. Demonstrația s-a desfășurat fără incidente și s-a încheiat prin înmînarea unei petiții Ambasadei României – informează Radio România Actualități, post căruia ambasadorul *Petru Cordoș* i-a acordat și un interviu în care a declarat că „Manifestația a fost organizată de o asociație practic necunoscută în viața politică a Ungariei, intitulată Mișcarea de tineret a celor 64 de comitate. Prin denumirea ei, această mișcare face referire la organizarea administrativ-teritorială din timpul Ungariei Mari și, dintr-o dată, trimite la cercurile revizioniste și extremiste, naționaliste din Ungaria. Ca atare, chiar dacă mișcarea de tineret, așa-zisă, care a organizat această manifestație nu este cunoscută, ea poate fi așezată

bine într-un spectru politic ungar. După mine, motivele care au fost invocate de organizatorii acestei demonstrații nu se susțin, însuși faptul că nu a existat un motiv puternic și unic al acestei demonstrații. În petiția care a fost adresată ambasadei s-au făcut referiri la așa-zise proiecte de dărîmăre a unor sate, case și biserici ale naționalității maghiare din România, în urma proiectului de la Roșia Montană; s-a făcut referire la amnistierea unor persoane de etnie maghiară condamnate în urma evenimentelor din decembrie 1989 din Harghita, Covasna și s-a făcut referire, de asemenea, la problema manualelor școlare, care s-a petrecut cu cîțva timp în urmă în țara

noastră... Aș lega această demonstrație din fața Ambasadei României de apropierea alegerilor generale din Ungaria, care, după cum se cunoaște, vor avea loc în aprilie 2002, și de intensificarea, cu acest prilej, din păcate, a discursului naționalist în anumite cercuri politice din Ungaria.” – a declarat ambasadorul *Petru Cordoș*. Ministerul Român de Externe își exprimă preocuparea față de reparația în Ungaria a unor asemenea mișcări, caracteristice perioadei dintre cele două războaie mondiale care, prin caracterul și obiectivele lor, pun în pericol stabilitatea Europei și influențează negativ relațiile româno-ungare.

(pe baza informațiilor Rador)

Ștefan Crăsta

Corul „Pro musica” din Giula
sărbătorește 10 ani de existență

La 23 noiembrie, Corul „Pro musica” din Giula aniversază 10 ani de existență. Formația vocală a luat ființă cu scopul de a reînvia mișcarea corală la românii din Ungaria. În această perioadă a participat cu succes la numeroase manifestări internaționale. De numele corului se leagă și organizarea întîlnirilor corale anuale – cu caracter religios și laic – care oferă posibilitate atît formațiilor românești din Ungaria, cît și corurilor de peste hotare de a se prezenta pe scenă. Aniversarea va începe la ora 17 în Centrul Cultural Românesc din Giula. La sărbătorire vor participa și corurile „Preludiu” din București și „Emil Montșia” din Arad.

Aurel Becan

Foaia românească respectă ortografia română veche, dar în cazul contribuțiilor sosite din partea colaboratorilor, păstrează scrierea folosită de autor.

Pe copertă: Tirnași din Vecherd
(Fotografie de Eva Iova)

Simpozion XI

Cînd în anul 1991, un mănunchi de intelectuali – Cerul științific – a decis convocarea unei sesiuni științifice, încă nimeni nu credea că prin aceasta se va deschide un șir tradițional. Și iată, în acest an s-a convocat deja cea de-a XI-a ediție a acestei ample acțiuni. Chiar dacă în condiții politice și sociale cu totul noi, caracterul simpozionului nu s-a schimbat, doar accentele s-au strămutat întrucîtva, așa cum a remarcat dr. *Maria Berényi* în cuvîntul de deschidere din anul trecut: „*Lupta intelectualului nu este lupta pentru putere, ci lupta pentru exprimare... Ne găsim acum într-un moment cînd trebuie să intrăm într-o nouă fază, în faza activismului cultural.*”

Liana Pop-Victoria Moldovan: Descriptivul limbii române

Maria Marin: Importanța cercetării graiurilor românești din Ungaria

Stella Nikula: Aspecte din viața satului tradițional

Maria Gurzău Czeglédi: Moartea ca o taină a nuntii în folclorul românilor din Ungaria

Cornel Sigmirean: Formarea intelectualității românești din Transilvania. Studenții români la academii și universități din Ungaria

Eugen Gluck: Școlile românești din Ungaria aparținătoare districtului școlar din Oradea (sec. XVIII-XIX)

Ana Borbély: Zece ani în situația de schimbare a limbii (1990–2000)

Rodica Elena Colta: Cercetări etnografice referitoare la românii din Ungaria

Gheorghe Santău: Tradiție religioasă și conștiință națională la românii din Transilvania (1730–1780)

Elena Csobai: Comunitatea românească din Cenașul Unguresc între anii 1918–1945

Maria Berényi: Colonii macedoromâne în Ungaria (sec XVIII–XIX)

Emilia Martin: Realitate înregistrată în timp – oameni și destine în fotografii

Invitație la Teatrul din Arad

Teatrul de Stat din Arad invită și publicul român din Ungaria, pe toți iubitorii artei teatrale, la spectacolele care se vor ține în luna noiembrie.

Duminică, 18 noiembrie, în program figurează comedia „Îmblînzirea scorpiei” de W. Shakespeare, în regia lui Laurian Oniga. Sîmbătă, 24 noiembrie, va fi pusă în scenă piesa „Singuri în noapte” regizat de C. Florea, iar duminică poate fi vizionată din nou piesa de Shakespeare. Spectacolele încep în fiecare seară la ora 18.00.

- va -

Raze

Această rubrică se vrea locul unde remarcăm lucrurile bune, fenomenele pozitive, speranțele care pot încuraja comunitatea noastră. Trăim într-o lume, unde se observă mai repede ce-i rău, ce nu ne place. Însă trebuie să avem ochi și inimă să vedem și ce este bun și frumos: razele de speranțe în menținerea spiritului românesc pe aceste meleaguri.

Excepția întărește regula!

Chestiunea ridicată de Ștefan Frătean în numărul trecut al Foii românești, într-adevăr constituie o problemă la noi. Angajații instituțiilor noastre românești consideră, că este ieșit din comun, dacă la telefon s-ar răspunde în limba maternă. „Trăim în Ungaria, și am deruta mulți oameni care nu ne vorbesc limba” – ni s-ar replica cel mai frecvent. Este adevărat, atunci cînd ridicăm receptorul putem urmări și asemenea considerente practice. Deci răspundem în ungurește. Cred că problema domnului Frătean constă mai mult în intențiile noastre de a da caracter românesc unei instituții, așa cum o fac fără excepție instituțiile celorlalte naționalități din țară. Personal aș face compromisul ca munca din interior să fie românească, doar „centrala telefonică” să-

mi vorbească ungurește. Dar să ne întoarcem la realitate. Acum cîteva săptămîni am sunat și eu la unul dintre numerele de telefon, enumerate și de Ștefan Frătean. Spre marea mea surprindere, la numărul 66/463-161 mi s-a răspuns în românește. Peste cîteva zile, cu ocazia unui nou apel telefonic, cazul s-a repetat. Nu știu dacă tînașa angajată a acestei instituții a primit în „ordin” să procedeze astfel sau pur și simplu gîndindu-se logic la variantele pe care le poate executa, a ajuns la acest rezultat. Oricum, cred că n-a greșit. Sper că această atitudine, după mine sănătoasă, să nu fie incomodă pentru toți cei care se așteaptă la altceva în momentul cînd li se răspunde la telefon.

Tiberiu Boca

În vizită la români

Excursia în Bihor a Societății Culturale a Românilor din Budapesta

Asociația românilor din Capitală vizitează în fiecare an locuri, localități sau plaiuri din Ungaria unde se mai pot afla și români ori urme românești. De această dată budapestanii s-au deplasat pe plaiurile bihorene, oprindu-se prima dată la bisericuța ortodoxă din Peterd și în cimitirul satului, unde au putut constata cu regret că nu se mai găsește nici o inscripție românească. După acest popas, autobuzul s-a îndreptat spre Bedeu.

„Printre românii din Budapesta sînt și mulți bedeuani, pentru care a însemnat o bucurie și mai mare vizita la Bedeu, revederea plaiurilor natale și a consătenilor. Am fost curioși să vedem biserica greco-catolică și școala de aici.” – ne-a declarat *Eva Cozma Frătean*. Sătulețul cu abia 400 de suflete își mai păstrează caracterul românesc, și în pofida faptului că de mai bine de o jumătate de secol în locul de cult nu se mai oficiază slujbele în limba română. Aceasta se păstrează însă în mod uimitor în micuța școală, unde dincolo de lecțiile zilnice, elevilor și profesorilor le mai rămîne energie și timp pentru un cerc teatral, care a rea-

lizat chiar și o scenetă în limba română, sub îndrumările directoarei *Elena Szilágyi*. „În acest an am împletit tradițiile locale cu elemente vesele, umoristice. Avem copii care acasă, de la părinți și bunici, mai aud vorbă românească-

nue împreună cu colegii săi și șirul spectacolelor teatrale cu „Gărgăunii dragoste” de Iosif Vulcan. Succesul actorilor din Oradea a fost pe deplin și la Bedeu. „În toate localitățile unde ne-am deplasat, deși nu a fost multă lume acolo, am

că, graiul vorbit la Bedeu. Și eu m-am bazat pe acest grai, limbaj în care am scris această scenetă.” – ne-a povestit doamna directoare. De adevărata performanță a elevilor au fost încîntați și oaspeții de la Budapesta. „A fost cu adevărat o surpriză plăcută, cînd pe scena micului cămin cultural am asistat la un program numai și numai în limba română, în interpretarea școlărilor și copilașilor de la grădiniță.” – și-au exprimat satisfacția cei din Capitală. „Serbarea copiilor a constituit o surpriză foarte mare pentru noi, deoarece îmi dau seama foarte bine că nu este deloc ușor să-i înveți pe copiii mici să recite în limba română, în timp ce ei vorbesc mai puțin românește. Chiar am remarcat două fete talentate în trupa școlară de aici.” – această apreciere îi revin lui *Eugen Țugulea*, care a venit la Bedeu ca să conti-

găsit un public nu atît de numeros, dar care ne-a urmarit cu cel mai mare interes. Avem o vorbă: decît să fie mulți și proști, adică să nu te asculte, mai bine să fie puțini și buni. Peste tot am fost primiți călduros, iar pentru un actor nu este nimic mai important decît să fie ascultat, și ca să vadă că nu și-a exprimat sentimentele în zadar. Am trăit această satisfacție și în alte localități românești din Ungaria.” – ne-a împărtășit experiențele *Eugen Țugulea*. În urma acestui dublu spectacol, mai mult ca probabil că elevii bedeuani în scurt timp vor debuta și în România, fiind invitați la Oradea chiar de regizorul Țugulea.

Cei de față în modestul cămin cultural, budapestanii, bedeuani sau orădeni, timp de cîteva ore s-au putut simți ca pe o insulă românească în mijlocul bihorului unguresc.

Ștefan Crăsta

O trăsătură fundamentală a vieții unei naționalități este **starea de dependență** dintre ea și **națiunea majoritară sau dominantă**. Caracterul subordonării depinde de calitatea și particularitățile conviețuirii, de atitudinea politică față de celelalte naționalități ale națiunii-stat. Într-un stat tolerant, prominar (cca. 4-5 state europene!), deci relativ democratic, dependența, prezentă într-o formă sau alta în orice stat național, ia o înfățișare acceptabilă și suportabilă, iar cel care se definește ca minoritar național își poate manifesta și, eventual, păstra identitatea fără a avea neplăceri, fără a fi supus unor presiuni politice, psihologice și culturale sau fără a suferi dezavantaje sociale ce derivă din statul său distinct. (Evident, o reală egalitate în drepturi se poate asigura numai într-un stat de tip federativ sau, mai ales, confederativ, vezi, de ex., Elveția.)

Cei care au „ghinionul” de a trăi ca membri ai unei minorități naționale într-un stat-națiune (care în realitate este o ficțiune), datorită logicii etnocentrismului după care este înfiripat, favorizând majoritatea națională, sînt constrînși prin legi sau tot felul de uneltiri politice să se **acomodeze** la realitățile acestui tip de stat, iar **adaptarea**, în acest caz, înseamnă un lanț lung, de fapt interminabil de **compromisuri** și **concesii** în detrimentul intereselor naționale, cum ar fi folosirea obligatorie a limbii de stat, lipsa de instruire, informare și culturalizare în limba maternă, renunțarea la nume etc.

În aceste împrejurări apar **strategiile supraviețuirii**, pe care comunitățile naționale minoritare sînt nevoite să le adopte fie din interese proprii, din necesități socio-culturale, fie din obligativitatea respectării legilor statului. Românii din Ungaria și Ardeal avînd dezavantajul de a nu avea un stat propriu („dreptul istoric” a fost mult timp un atu în hărțuiele dintre etnii) și națiune feudală (a stărilor) care mai tîrziu, trezită la conștiință națională, să reprezinte interesele sau

Anatomia asimilării (II)

(Strategii identitare)

„Conștiința sufletului unui neam, cu dezvăluirea calităților și defectelor acestuia, nu este o operă de patriotism, ci este o serioasă operă de știință”

(Constantin Rădulescu-Motru)

revendicările cu privire la egalitatea în drepturi – își construiesc o strategie firească de conservare a identității, care constituia și o pavază împotriva devvalorizării sau pur și simplu pentru salvarea imaginii proprii. Este o strategie de nevoie și constă în aceea că, acești români pe de o parte, se „lasă asimilați”, integregîndu-se economic și cultural în societatea mai avansată în care au „intrat”, pe de altă parte însă, chiar dacă se **integrează** în mod exemplar în societatea maghiară, **nu se deznaționalizează**. În acest caz este vorba de un **conformism politic și cultural** dictat de interese materiale, care însă facilitează ridicarea lor socială, ocuparea unor funcții publice, participarea la viața politică și culturală a țării. (Aceasta este adevărata integrare în societate!)

Pătura superioară a burgheziei române din Ungaria, căci la ea ne referim, a adus o contribuție remarcabilă atît la ridicarea economică și culturală a patriei comune, cît și la dezvoltarea culturii neamului românesc (ziaristică, literatură, instituții, asociații, fundații culturale etc.). Emanuil Gojdu, Eftimie Murgu, Ioan Dragoș și mulți alții oferă adevărate modele de conviețuire și colaborare româno-maghiară, de bilingvism și multiculturalitate, noțiuni cu care va trebui iarăși să ne familiarizăm.

Și la românii din Ungaria, ca la toate naționalitățile din Europa Centrală și de Est, limba devenise, la sfîrșitul secolului XVIII și începutul secolului XIX, pilonul vieții naționale. Adevărat este însă și faptul că o comunitate națională se încheagă și se păs-

trează în primul rînd prin cultură, prin factorul civilizator, determinat de nivelul de dezvoltare materială și spirituală a societății. Or, în perioada la care ne referim și în care românii din Ungaria au adus decizia de a-și lega destinul de patria întemeiată de Ștefan I, și condițiile de dezvoltare ale neamului românesc au fost mai favorabile decît în cele două principate românești de dincolo de Carpați. Acestea niciodată nu au constituit o ispită pentru românii din partea apuseană a poporului nostru, obișnuit cu cultura și civilizația occidentală. (Că cca. 50% din românii din Ungaria și Transilvania au trecut la sfîrșitul secolului al XVII-lea și mai tîrziu la religia catolică, exprimîndu-și opțiunea de integrare în structurile sociale occidentale (accentul cade pe **social** și nu pe **confesional**), și decizia din 1848 a „ungurenilor” de a participa alături de unguri (spre deosebire de transilvăneni care se unesc cu Viena) la lupta declanșată pentru libertate și modernizare sînt fapte grăitoare. Din disputa care s-a încins între românii din Ungaria și Transilvania în 1848-1849 reiese limpede că avem de a face cu o **decizie conștientă**, axată pe primatul „binelui material”, după care urmează „viitorul național”, asumîndu-și consecințele acestei hotărîri. Spre deosebire de ei, revendicările elitei române ardelenne țintesc în primul rînd idealuri naționale. Iată cîteva pasaje din **Răspuns la proclamațiunea românilor din Ungaria** (apărută în *Pesti Hirlap*), semnat la 31 mai 1848 de Simion Bărnuțiu și publicat în *Foaie pentru minte, inimă și literatură* din Brașov: „Voi, fraților, încă n-ați finit nici o adunare națională, ca să vă trageți seama și voi, nu numai pentru binele cel material care-l dobîndește tot omul

prin ștergerea asuprașilor individuale de iobăgie, ale decinelor și asemenea, dar ca să vă trageți seama și pentru binele cel spiritual, adică al naționalității voastre române. Așa voi, fraților maramurășeni, bănățeni, cei din părțile Biharelui și pînă în Tisă, voi încă nu v-ați adunat niciodată la un loc, ca să vă înțelegeți ca frații cu frații de viitorul vostru național și să lucați cu puteri unite ca să fi-gurați și voi de azi înainte ca națiune română în istorie și să nu fiți numai lipituri ale unu și altuia...”

Voi, fraților, ne înșirați bunătățile care le aveți acolo în Țara Ungurească, care dacă sînt așa cum le spuneți voi, noi ne bucurăm ca frați de fericirea fraților lor. Dar noi nu pricepem aceea ce ziceți voi, că fericirea noastră ar atîrna singur de la unirea Ardealului cu Țara Ungurească. Noi știm că fericirea atîrnă de la libertate, aceasta însă e legată de firea omenească, iar nu de unirea cu Țara Ungurească... Voi ziceți că liberi, iar noi robi. Fraților, luați seama bine și veți vedea că ștergerea iobăgiei și a decimelor pe voi numai truște v-au făcut liberi, iar sufletește sînteți mai robi decît pînă acum...”

De aici pledoania pentru „Țara Ungurească”, (de fapt pentru o anumită direcție politică) a românilor. Hotărîrea de a-și lega viitorul de ea a fost luată în conștiință de cauză, burghezia română din Ungaria și cele mai dezvoltate zone ale Ardealului se familiarizase deja cu civilizația de tip german și, totodată, se sfia de „letargia și barbaria orientală” (T. Maiorescu), ceea ce stîrnea nedumeriri în rîndul elitei românești cu o conștiință națională mai solidă. Epoca postrevoluționară era însă dominată de ideea că prestigiul și viitorul unei națiuni depinde de stadiul ei de dezvoltare economică, de nivelul de civilizație. „Toate pier și se sting în lume, țările se pră-

pădesc, popoarele mor, orașele se cotropesc; numai una nu piere niciodată, numai una rămîne pentru totdeauna: învățătura... Fericite de acele popoare care o au, căci viața lor este vecnică”

– spune Iosif Vulcan în 1879, într-un articol din revista *Șezetoarea*.

În epoca la care ne referim nimeni nu scruta viitorul și nici nu-l prevedea, după cum nici faptul că păstrarea identității va urma să fie o chestiune atît de complicată, că o minoritate națională (termen necunoscut în acea vreme) nu poate rezista numai prin cultură că particularitățile etnice se pot menține de-a lungul secolelor în cadrul unor structuri sociale încremenite, neatinsse de valurile modernizării, trăsături caracteristice, esențiale, ale capitalismului industrializat, urbanizat. Totodată,

în societatea burgheză dezvoltată, identitatea națională se păstrează numai atunci dacă trecerea de la mentalitatea rural-țărănească la civilizația citadină se face odată cu ridicarea economică și socială, în mod firesc, păs-trînd trăsăturile specifice, esențiale din valorile culturale populare.

Această trecere de la o treaptă la alta, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, s-a petrecut în zonele mai dezvoltate ale românilor (Brașov, Timișoara, Arad, Oradea etc.), aceștia reușind să-și păstreze într-o formă nealterată entitatea. Aceasta a făcut posibilă înlocuirea graiului local cu o limbă românească mai îngrijită, transpunerea valorilor culturale populare (dans, cîntec, arhitectura etc.) în lumea orășenească.

Pentru românii din Ungaria, acest proces firesc a fost întrerupt la sfîrșitul primului război mondial, prin semnarea Tratatului de la Trianon. Prin izolarea lor de restul românimii ei au fost tîrși într-un impas din care, de-a lungul celor opt decenii, nu au găsit cale de ieșire. Gh. Petrușan

„Cunoașteți-vă propria istorie”

Keith Hitchins (Urbana, Illinois)

Keith Hitchins este doctor în istoria României la Universitatea Harvard, SUA. Cu toate că este american, domnul Hitchins reprezintă un nume de referință în studiul Istoriei României. Ba și mai mult, autoritatea domniei sale a fost și este o puternică pavază împotriva ofensivei antiromânești ce se desfășoară în mod sistematic, în unele cercuri occidentale, începând cu 1920 – primul an de existență deplină a României Mari. Doctor în Istoria României la prestigioasă Universitate Harvard, Keith Hitchins este profesor la Universitatea Illinois din Urbana, unde predă cursuri de istorie a României și a țărilor din sud-estul Europei. Principalele sale lucrări dedicate românilor au fost publicate la celebra editură „Oxford University Press”, precum și la Editura Enciclopedică și Editura Fundației Culturale Române din București.

● *Domnule profesor, ce loc credeți că ocupă Transilvania în istoria românilor?*

– Transilvania ocupă o poziție cheie în istoria României din mai multe puncte de vedere. Mișcarea națională românească s-a concentrat asupra acestei provincii în secolele XIX și XX. Unirea Transilvaniei cu România a preocupat un număr tot mai mare de intelectuali și politicieni români.

Pe de altă parte, Transilvania a contribuit la crearea și dezvoltarea României moderne, în special în secolul XX, mai ales prin aportul său economic și intelectual. Transilvania a con-

tribuit și prin importanța ei mitică. Mulți cred – sînt și alții care nu cred – că ea a fost leagănul dezvoltării poporului român. Dacă acesta este un mit sau nu, nu are prea mare importanță, pentru că în fond asta cred oamenii că s-a întîmplat. Acest mit este ceva ce îi unește pe români, spiritual și intelectual.

● *Știți foarte bine că au existat în decursul timpului dispute între noi și unguri privind istoria Transilvaniei și nu numai istoria. Credeți că viitoarea noastră apartenență la Europa unită va soluționa aceste dispute?*

– Un răspuns scurt ar fi: da.

● *Domnule profesor dați-mi-l pe cel lung!*

– Și în cazul unui răspuns lung cred că da. Nu contează atât dacă românii au fost aici primii sau ungurii sau altcineva. Problema a fost rezolvată demografic: românii sînt majoritari în Transilvania. Trebuie să luăm în calcul circumstanțele prezente și eu nu cred, nu cunosc pe nimeni în Europa Occidentală sau în SUA – poate că sînt, dar nu îi știu eu, oricum reprezintă o minoritate – care să schimbe frontierele politice pentru că în secolele IX–XIV s-a întîmplat sau nu s-a întîmplat ceva. Dovada este că dacă privim dezvoltarea Europei astăzi, ea are loc pe baza comunităților, a cooperării

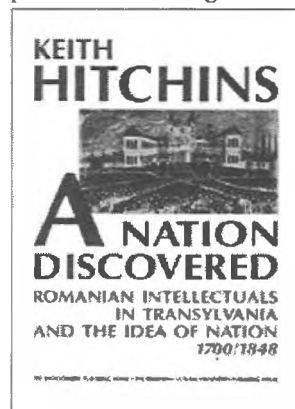
și cred că astfel se va dezvolta Europa în tot secolul XXI. Nu mai este o dezvoltare pe baza statului național, așa cum a fost în secolul XIX. Cred că nici o țară, în Europa Occidentală sau de Răsărit, nu își poate permite să rămână izolată sau să urmeze o politică sau politici diametral opuse sensului general în care merge Europa, inclusiv românii. Ei înșiși afirmă că doresc să se integreze în NATO și în Uniunea Europeană. Am citit în ziare în aceste zile despre legea votată de Parlamentul Ungar privind etnicii unguri care

poarelor din Europa și că a jucat un rol pozitiv. Nu cred că statul național reprezintă stadiul final al dezvoltării societății umane, că este sortit să dăinuiească veșnic. Sînt sigur că vor exista și alte forme care vor continua, în sensul sentimentului comunității, care se dezvoltă în Occident. Cred că este un semn al timpului, dar nu văd, în viitorul apropiat cel puțin, pe francezi renunțînd la naționalitatea franceză, la limbă, la cultura lor, la literatură...

● *La echipele de fotbal...*

– ...da, sigur, la echipele de fotbal, la vinuri. Știu că țările mai mici – România nu este o țară mică, ci una medie ca dimensiuni – țările care nu sînt puteri majore se tem să nu fie absorbite în această gaură mare. Nu cred că se va întîmpla așa ceva. Cred că românii trebuie să privească aderarea la Uniunea Europeană ca pe o posibilitate de a contribui la construirea valorilor generale europene și cred că adesea românii sînt prea aspri cu ei înșiși. Da, chiar cred că sînteți prea aspri cu voi înșivă! Aveți de adus o mare contribuție Europei. Mă gîndesc acum la Eugen Lovinescu și la ideile sale despre sincronism. El a văzut acest fenomen ca pe o alăturare a României la restul Europei, dar românii au creat propriile lor valori și au contribuit în acest fel la civilizația generală a Europei. Aș utiliza un soi de slogan: „Este foarte important ca toată lumea, ca orice națiune europeană să își studieze propria istorie, să fie conștientă cine este”. Pentru că dacă știm cine sîntem și într-adevăr putem pune deoparte miturile și prejudecățile – știu că este foarte greu acest lucru, vă vorbesc dintr-o experiență pe care am încercat-o și noi în SUA – vom studia dezvoltarea noastră așa cum a fost și vom ști clar cine sîntem. Atunci nu mai avem motive să ne temem dacă vom fi o parte a unui întreg mai mare. *Îi îndemn pe români să își studieze istoria, să continue să facă acest lucru. Dar istoria asupra căreia trebuie să se aplece trebuie să fie una care să facă o distincție clară între istorie și politică, între trecut și problemele prezentului.*

(Preluat din „Magazin istoric”, august 2001)

trăiesc în afara Ungariei. Aceasta este o acțiune care merge contra a tot ceea ce se petrece în Europa Occidentală. Este unul dintre acele lucruri prostești, care presupun că au fost săvîrșite doar pentru rațiuni de politică internă. Și sînt sigur că guvernul ungar primește tot felul de sfaturi „călduroase” din partea NATO, a Uniunii Europene chiar și din SUA în sensul că nu este genul de lucruri care să fie tolerat.

● *Credeți că statul național, pe termen scurt, mai are vreun rol de îndeplinit?*

– Cred că da. Noi – mă includ și pe mine în această categorie – avem tendința să privim doar aspectele negative ale naționalismului și să uităm că naționalismul, la sfîrșitul secolului XVIII și în mod special în secolul XIX, cînd putem să vorbim într-adevăr de naționalism, a fost ceva pozitiv, a jucat un rol pozitiv în organizarea societății omenești. În procesul de organizare a statelor naționale, el a fost capabil să ofere populației un sens al comunității, pe care nu l-ar fi putut căpăta altfel. Cred că statul național, așa cum s-a dezvoltat în secolele XIX și XX, reprezintă un stadiu în dezvoltarea po-

In câteva rînduri

Luptă împotriva discriminării

La inițiativa ombudsmanului pentru minorități naționale și etnice dr. Kaltenbach Jenő, în zilele de 6 și 7 decembrie se va organiza la Budapesta o conferință împotriva discriminării. La consfățuire au fost invitați specialiști de renume ai domeniului, din țară și străinătate. Conferința internațională oferă o privire generală asupra reglementării juridice a principiului de tratament egal și interzicere a discriminării. Discursul de deschidere va fi susținut de Göncz Árpád, fostul președinte al Ungariei. Lucrările se vor desfășura în sala de ședințe a Primăriei Noi (1056, Budapesta, str. Váci nr. 62–64).

Forintul va fi trecut pe lista cursului valutar al BNR

Începînd de luni, 12 noiembrie 2001, forintul a fost trecut pe lista cursului valutar al Băncii Naționale Române, ceea ce va avea un efect favorabil pentru relațiile economice româno-ungare și în primul rînd pentru întreprinderile din Transilvania. Potrivit opiniei exprimate de Nagy Agnes, din Consiliul Director al BNR, întreprinderile de comerț exterior pot evita pierderi însemnate cauzate de schimburile valutare, da-

torită faptului că vor putea cumpăra nemijlocit forinți cu lei, sau invers.

O nouă bancnotă de o sută de mii de lei

Banca Națională a României a pus în circulație începînd de luni, 12 noiembrie, o bancnotă cu valoarea nominală de o sută de mii de lei, imprimată pe suport de polimer. România este una dintre puținele țări din lume și singura din Europa care a introdus în circuit bancnote pe suport de polimer. Noul bilet de bancă are imprimat portretul picturii lui Nicolae Grigorescu și va circula în paralel cu bancnota de o sută de mii de lei, emisiunea 1998, care va fi retrasă treptat de pe piață.

Minorități pentru securitate

Liga Pro Europa, cu sediul la Tîrgu-Mureș (România) organizează în perioada 23-25 noiembrie, la București, a IX-a ediție a Forumului Intercultural Pro Europa. Tema întrunirii din acest an este „Comunitățile minoritare – factor de stabilitate în Europa Centrală și de Est”. La reuniune vor participa reprezentanții comunităților minoritare din România și a comunităților românești de peste hotare. Forumul este chemat să dezbate contribuția minorităților la stabilitatea și securitatea regiunii, mecanismele de protecție a minorităților, perspective de păstrare și dezvoltare a identității în noul mileniu.

Cum Este Dumnezeu?

Să admiți că există Dumnezeu este un lucru și să-L recunoști pe El ca pe Dumnezeul care ne vorbește prin creație și prin paginile Bibliei, este altceva. Dar avem nevoie să cunoaștem mai mult. Cum este Dumnezeu în realitate?

Biblia ne dă multe răspunsuri clare și pozitive la această întrebare extraordinară de importantă. Iată câteva dintre ele.

Dumnezeu este personal

Dumnezeu nu este „un lucru”, „o putere” sau „o influență”. Felul în care El gândește, simte, dorește și acționează arată că este o Ființă personală. Dar El nu este doar „cineva acolo sus” sau un fel de „supraom”. „Domnul este Dumnezeu cu adevărat, este un Dumnezeu viu și un Împărat veșnic.”

Dumnezeu este o trinitate

Există un singur Dumnezeu adevărat. „Eu sînt Cel dintîi și Cel de pe urmă și afară de Mine nu este alt Dumnezeu” spune Domnul. Totuși Dumnezeu S-a revelat pe Sine ca o „trinitate” – Tatăl, Fiul (Isus Hristos) și Duhul Sfînt, fiecare Persoană fiind pe deplin, cu adevărat și în mod egal Dumnezeu. Biblia vorbește despre „slava lui Dumnezeu Tatăl”; ea ne mai spune despre Cuvîntul (Isus Hristos) care era Dumnezeu; și tot ea ne spune că „Domnul este Duhul”. În timp ce este doar un singur Dumnezeu, sînt trei Persoane în Dumnezeire.

Dumnezeu este spiritual

El nu are dimensiuni fizice. El nu are un trup și nici vreo altă caracteristică care poate fi definită în termeni de mărime și formă. „Dumnezeu este Duh; și cine se închină Lui, trebuie să I se închine în duh și în adevăr.” Aceasta înseamnă că Dumnezeu este invizibil. „Nimeni n-a văzut vreodată pe Dumnezeu.” De asemenea înseamnă că El nu se limitează la un loc într-un anumit timp, ci este oriunde în orice moment. „Nu umplu Eu cerurile și pămîntul? zice Domnul.” Dar foarte diferit de orice altceva, aceasta înseamnă că Dumnezeu este

pe deplin conștient de tot ce se întîmplă peste tot. Aceasta include nu numai tot ce faci și spui ci și orice gând care trece prin mintea ta.

Dumnezeu este veșnic

Dumnezeu nu are un început. În cuvintele Bibliei, „din veșnicie, în veșnicie, Tu ești Dumnezeu!” Nu a fost niciodată vreun timp cînd Dumnezeu să nu existe și nu va fi niciodată un timp în care El nu va exista. Dumnezeu se descrie pe Sine Însuși ca „Cel ce este, Cel ce era și Cel ce vine.” Și El rămîne veșnic Același: „Eu sînt Domnul, Eu nu mă schimb.” Tot ceea ce a fost Dumnezeu vreodată, este și va rămîne de-a pururi.

Dumnezeu este independent

Orice altă făptură este dependentă de oameni sau lucruri și, în final de Dumnezeu – dar Dumnezeu este total independent de creația Sa. El poate să existe în Sine Însuși. „El nu este slujit de mîini omenești, ca și cum ar avea trebuință de ceva, El, care dă tuturor viața, suflarea și toate lucrurile.”

Dumnezeu este sfînt

El este „minunat în sfințenie, bogat în fapte de laudă”. Nu se poate compara nimic cu sfințenia lui Dumnezeu. „Nimeni nu este sfînt ca Domnul”, care este complet fără greșală și fără vină. Biblia spune despre El: „Ochii Tăi sînt așa de curați că nu pot să vadă răul, și nu poți să privești nelegiuirea!” Și acest Dumnezeu sfînt cere sfințenie de la fiecare dintre noi. Porunca Lui către noi astăzi este: „Fiți sfînti, căci Eu sînt sfînt.”

Dumnezeu este drept

Biblia spune că „Domnul este un Dumnezeu drept: dreptatea și judecata sînt temelii scaunului Său de domnie.” Dumnezeu nu este numai Creatorul și Susținătorul nostru; El este și Judecătorul nostru, răsplătind și pedepsind, în timp și veșnicie cu o judecată care este perfectă, dincolo de orice apel sau dispută.

Dumnezeu este perfect

Cunoștința Lui este perfectă. „Nici o făptură nu este

ascunsă de El, ci totul este gol și descoperit înaintea ochilor Acelui, cu care avem a face.” Dumnezeu cunoaște totul din trecut, prezent și viitor, inclusiv toate gândurile, cuvintele și faptele noastre. Înțelepciunea Lui este perfectă și cu totul dincolo de puterea noastră de înțelegere. „O, adîncul bogăției, înțelepciunii și științei lui Dumnezeu! Cît de nepătrunse sînt judecățile Lui și cît de neînțelese sînt căile Lui!”

Dumnezeu este suveran

El este unicul și supremul conducător al universului și nimic nu este în afara controlului Său. „Domnul face tot ce vrea în ceruri și pe pămînt.” Pentru Dumnezeu nu există nici un accident sau surpriză. El scrie toată istoria lumii și „face toate după sfatul voiei Sale.” Dumnezeu nu are nevoie de sfat sau consimțămînt în tot ce El alege să facă. Nici nu poate să-L oprească nimeni să facă ceea ce Lui îi place: „nimeni nu poate să stea împotriva mîinii Lui, nici să-L zică: „Ce faci?””

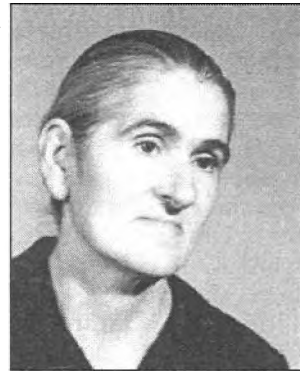
Dumnezeu este omnipotent

El este atotputernic. El Însuși spune: „Eu sînt Domnul, Dumnezeu oricărei făpturi. Este ceva prea greu pentru Mine?” Aceasta nu înseamnă că Dumnezeu poate să facă orice (El nu poate să mintă, să se schimbe, să facă greșeli, să păcătuiească sau să se nege pe Sine Însuși) dar El poate să facă orice dorește, în conformitate cu caracterul Lui.

Acestea sînt doar cîteva schițe sumare ale unor lucruri pe care Dumnezeu le-a descoperit în Biblie privind natura și caracterul Său. În Biblie sînt și alte adevăruri despre Dumnezeu, deși sînt multe lucruri despre El pe care nu este posibil să le înțelegem. „El face lucruri mari și nepătrunse, minuni fără număr.” În acest sens „pe Cel Atotputernic nu-L putem ajunge” și nici o măsură de inteligență sau argumentare umană nu-L poate schimba. Dacă am putea să-L înțelegem pe Dumnezeu El n-ar fi vrednic de închinăciunea noastră.

Maria Rus

(1921–2001)

La data de 1 noiembrie, în etatea de 80 de ani, a trecut la cele veșnice soția păstorului Dimitrie Rus, născută Maria Unc, sora cîntărețului Svetozar Unc. Ea s-a născut în Cenadul Unguresc, la 22 iulie, în anul 1921. Viața ei se poate împărți în trei etape mari.

Primii 28 de ani i-a trăit în casa părintească. Pe lîngă bucuriile familiale a avut

parte și de doliu: a jeli-o întîi pe sora ei Elisabeta, care a trăit numai 25 de ani. În anul 1944 a murit mama ei, fiindcă războiul s-a extins și peste Cenadul Unguresc, unde atunci n-a fost medic în sat și nici nu a fost posibilitate ca s-o fi internat în spital.

A doua etapă a vieții ei a început în anul 1949, cînd s-a căsătorit cu teologul Dimitrie Rus (cenădean și dînsul) și tinerii soți pleacă să locuiască la Șercad, unde soțul păstorește biserica maghiară din loc și biserica românească din Micherechi. În anii aceștia, 1948–1957 se mărește familia, născîndu-se cele trei fete. Adormita în Domnul, de la 110 km purta și grija părintelui văduv, rămas singur la Cenad.

A treia etapă a vieții – 1957–2001 – a trăit-o în Chitighaz, printre români. Răposatei, în toți anii căsniciei, nu i-a fost ușor. Și-a asumat în mare măsură sarcinile și grija familiei, pentru ca soțul să-și facă în deplină misiune slujirea în bisericile românești din Chitighaz, Micherechi, Cenadul Unguresc, Otlacla-Pustă. Dar scumpa decedată în Domnul s-a îngrijit nu numai de familie, ci a lucrat și fizic, ca să întregască financiar salariul modest a soțului. În urma moștenirii primite de la părinți, a fost forțată să intre în cooperativa agricolă din Chitighaz, unde a așteptat-o numai trudă grea. Dar cu atît mai mare plăcere făcea și lucru de mină... Lucra neobosit, fără oprire, numai ca fiecele să învețe, ca prin studiu măcar lor să le fi mai ușor. A avut fericirea să aibă parte și de patru nepoți, pe care i-a iubit și i-a îngrijit și care și ei au iubit-o mult. În anii activi, ea a devenit cunoscută de toți credincioșii din comună, mai ales de ortodocșii români și de consătenii cu care a lucrat cinstit în cooperativă. Asta s-a dovedit și la înmormîntarea ei, cînd consătenii, în șiruri lungi, și-au exprimat condoleanțele.

Cărțile ei au fost Biblia și cartea de cîntări bisericești, din care s-a orientat în adevărurile mîntuitoare. A abonat și „Foaia românească”, să primească știri, vești despre viața și credința românilor, care mai sînt. A încheiat viața pămîntească la 80 de ani. „Anii celor tari se ridică la 80”. (Ps. 90:10). Spre sfîrșitul vieții a suferit și lungi luni de îmbolnăvire. „Cum suspină robul după umbră, așa am eu parte de luni de suferință”. (Iov 7:1) A răbdat cu bărbăție durerile, străduindu-se să nu-l supere pe Dumnezeu. Am fi dorit minunea vindecării, măcar pe un timp. Dumnezeu însă a hotărît ca pentru totdeauna s-o strămute la odihna veșnică: „Întoarce-te, suflete, la odihna ta, căci Domnul ți-a făcut bine”. (Ps 116:7).

Mîngîierea ne-o aflăm în Cuvîntul Domnului. Este învierea din morți: „Tatăl a dat putere Fiului să învieze din morți.” (Ioan 5:2) Este viață veșnică în Hristos: „Viața voastră este cu Hristos ascunsă. Este reînălțare pentru cei adormiți în Domnul. Numai creștinismul are la bază înviere și nemurirea. (I Cor. 15: 1-58)

Slăvit fie Dumnezeu care ne-a creat așa făpturi minunate, să fim potriviți pentru societatea Lui, să locuim împreună cu El, cu Dumnezeu. „Ferice de cei cu inima curată, căci ei vor vedea pe Dumnezeu”. (Matei 5:8)

Dimitrie Rus

Religia – factor de toleranță și apropiere între oameni

MOTTO:

„Frica lui Dumnezeu este începutul înțelepciunii, Cei fără minte disprețuiesc înțelepciunea și stăpânirea de sine”.

(Proverbele lui Solomon I, 7)

Trăim într-o epocă dintre cele mai interesante din istoria omenirii. Privind la mărețele descoperiri și realizări ale științei și tehnicii, s-ar conveni să fim cei mai fericiți oameni ai istoriei. Stăpânim și cultivăm pământul, ne bucurăm de toată bogăția și farmecul naturii, începem să cunoaștem cosmosul din care face parte planeta noastră și suntem la curent cu tot ce se întâmplă pe ea. Din nefericire, tocmai datorită faptului că știm atâtea, avem și motive de întristare.

La ora actuală, se cuvine a recunoaște că pe lângă glorioasele cuceriri ale civilizației ce ne înveselesc, mai sunt și factori și acțiuni negative ce ne înspăimântă.

Între acestea se numără: războaiele zonale, intensificarea producerii traficului și consumului de droguri, terorismul internațional.

După ce s-a încheiat un război cu milioane de victime, adică cu cele mai mari pierderi de vieți omenești din istoria multimilenară a societății umane, sperăm o pace temeinică, cu deplină armonie între oameni și popoare. Ce a urmat de fapt, știm: de la războiul dintre marile puteri, s-a deschis cea a conflictelor între micile state sau popoare și cumplite lupte războinice cu masive vărsări de sânge și pierderi de vieți omenești între mici state și chiar în interiorul aceluiași stat, între clase sociale distincte și între categorii sociale cu diferențieri de culoare a pielii, de crezuri politice și chiar de diferențe de credință, de credințe religioase.

Drept consecință, în locul războiului declarat, deschis, cu armate organizate, au urmat și continuă războaie civile, revolte, represii, acțiuni teroriste, atentate și diverse genuri de asasinare a populației pașnice, cu nimic vinovată de acțiunile ce se proiectează.

Luând în considerare absolut toate actele războinice anarhice, criminale, teroriste, ce atrag după ele sacrificii nelimitate de vieți omenești, de oameni pașnici, cu nimic implicați și

vinovați, concluzia nu poate fi alta decât că: *Omenirea s-a îndepărtat de tot ceea ce se poate numi credință religioasă autentică.*

Cu milenii în urmă, cele mai elementare manifestări de ordin religios au însemnat o grupare, o asociere de oameni în care trăiau, implorând ajutor din partea obiectului sau fenomenului adorat.

Pentru problemele zilelor noastre n-avem nevoie să facem multă istorie, ci datorită faptului că totuși cunoaștem multă istorie, se cuvine a ne cunoaște:

1. *teoretic* termenul original religio-religioase înseamnă a lega omul de ceva superior lui

2. *Practic și actual pentru societatea contemporană* înseamnă legătura cu Dumnezeu, în accepțiunea cea mai evolutivă ce aparține Creștinismului.

Fiindcă *intoleranța este una din cauzele principale a agresivității și criminalității*, să luăm în considerare din Sfânta Biblie, poate cele mai vechi elogii ale toleranței: „Dacă vre-un străin locuiește cu tine, în țara ta, să nu-l strâmtorați. Străinul care petrece împreună cu noi, să fie pentru voi ca și băstinașul nostru și să-l iubești ca pe tine însuși”. (Leviticul, 19:33, 34)

Cât de străini suntem de împlinirea acestei porunci. Avem situații în care nu străini, ci băstinași, conviețuitori de secole, *gădesc motive de intoleranță*, și de aici crime în masă, pe diverse pretexte, nu motive obiective. A fi autentic religios, adică cu credință în Dumnezeu, Tatăl cerului, al pământului al fiecăruia dintre noi, întrucipând *înțelepciunea supremă, înseamnă toleranță nelimitată, îngăduință și chiar iubire față de orice om*, căci: „Fericiți făcătorii de pace, căci aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (Matei 5,9). Evident, oare nu la calitatea de fii ai lui Dumnezeu ne gândim și aspirăm?

Așadar, datoria noastră este a ne gândi și aspira a fi doar „fii ai Domnului” ce însuși Mântuitorul se intitula, adică de a fi cât mai apro-

piați posibil de ceea ce putem numi OM, respectiv semenul nostru, care poate fi orice ființă pământescă, asemenea nouă.

A fi „fii ai omului” nu înseamnă nimic altceva decât a fi autentic om. Se impune această normă, în zilele noastre în care, pe bună dreptate, fără să apară Anticristul, s-a conturat în contemporaneitate, ceea ce se poate numi *NEOMUL*, insul care sub nici o formă nu mai reține chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Drept consecință s-a ajuns nu numai la distanțarea dintre oameni, ci și la dușmănie, la distanțare profundă, radicală și amenințătoare pentru specia umană.

În plină eră de înarmare atomică, nu se ține cont că o simplă defecțiune tehnică „Cernobâl” s-a soldat cu mii de victime și cataclismul încă nu s-a încheiat, iar în zilele noastre, neglijând dușmănia dintre oameni, se poate ajunge la explozii atomice, din care nici un fiu al planetei nu va fi scutit de cea mai groaznică suferință: stingerea latentă și inevitabilă a speciei umane. Ce ne rămâne de făcut, rezultă de la sine: *a trăi viața religioasă, creștină, mai presus de orice*, realizând idealul uman de viață, care fără îndoială, rămâne: *Homo religiosus*, omul prevăzută de Biblie, îndeosebi de sfințele evanghelii și actualizat de iluștrii noștri înțelepți, în frunte cu Mircea Eliade. Este omul ideal, dar mai ales necesar realizării apropierii dintre oameni spre Societatea religioasă, predominant creștină, spre care se cuvine să trudim și să ne străduim a se realiza.

Pentru că așa cum spunea undeva celebrul scriitor francez André Malraux – spusele fiindu-i de numeroase ori citate: „*Secolul douăzeci și unu va fi religios sau nu va fi deloc.*”

De aceea să ne trăim viața cu religiozitate, cu credință în Dumnezeu, cu pace și seninătate în familie și în societate, încât, vorba spuselor unei pricesne ce răsună solemn în bisericile ortodoxe: „*Toată grija cea lumească să o depărtăm, să o depărtăm.*”

Așa să ne ajute Dumnezeu.

Pr. Dr. I. O. Rudeanu

Sărbătoarea hramului bisericii din Chitighaz cu cîntări și închinare

Credincioșii ortodocși din Chitighaz s-au adunat într-un mare număr duminică trecută, la 11 noiembrie, în biserica lor, pentru a lua parte la Sfântul Liturghie. Această duminică a însemnat într-adevăr o sărbătoare, deși ea amînată cu trei zile a rămas aceeași sărbătoare a doi îngeri, Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, cinstindu-se hramul bisericii lor. Teologia ortodoxă spune că în jurul acestor doi arhangheli Biserica adună și serbează toată obștea, tot soborul Sfinților Îngeri laolaltă. Cu ocazia aceasta a fost invitat PS episcop Sofronie, care, împreună cu un sobor de preoți și cu Florin Olteanu, parohul bisericii, a oficiat slujba la acest praznic. Momentele de închinare ale preoților și ale credincioșilor au fost și mai evlavioase, datorită cîntărilor corului bisericesc de la Parohia din Șega I. din Arad, care i-au ajutat pe credincioși în a resimți importanța închinării.

Cuvintele de îmbărbătore ale episcopului Sofronie s-au bazat pe textul biblic din cartea lui Luca, prin pilda samarineanului milostiv. „*Această pildă ne vorbește despre ceea ce trebuie să împlinim ca să ajungem în Împărăția lui Dumnezeu. Este vorba despre dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele nostru. Să iubim și să ajutăm aproapele nostru, precum s-a comportat samarineanul față de omul rănit și lăsat de tîlhari aproape mort. Sîntem cu toții datori cu intrarea în Împărăția Lui și avem nevoie să îl iubim pe Dumnezeu și pe aproapele nostru.*” Și ce este mai drept decît cuvintele Domnului nostru Isus Hristos care a zis: „*Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din Toată inima ta și din tot sufletul tău și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău, ca pe tine însuși.*” Să ne ajute Dumnezeu ca să putem împlini poruncile și voia Lui.

R. Ruja

Din biblioteca creștinului

„Te rog, nu sudui pe Tata!”

Pe tren, un om înjura grozav de cele sfinte. Un ostaș din Oastea Domnului se apropie de el zicîndu-i:

– Te rog, nu mai sudui pe Tata!

– Eu n-am nimic cu tatăl dumitale – răspunse suduitorul. Nici pe dumneata nu te cunosc, decum pe tatăl dumitale.

– Ba da! – răspunse ostașul. Tu sudui mai mult decît pe tata... Tu înjuri pe Tatăl meu Cel din Cer... Tu vatâmi ceea ce am eu mai scump: pe Tatăl meu Cel Ceresc... Te rog să nu mai faci acest lucru! Dacă dumneata nu crezi în Dumnezeu, atunci te rog să nu mai folosești deloc Numele Lui, căci prin asta ne vatâmi pe noi care credem în El...

Suduitorul rămase rușinat și încetă cu sudalmele.

Pe suduitori ar trebui noi înșine – și o lege aspră – să-i oprim de a vătâma pe Tatăl nostru Cel Ceresc prin sudalmele lor cele spurcate.

File de Istorie pentru copiii români

18

Pe aici nu se trece!

Românii în primul război mondial

Atentatul de la Sarajevo, când un tânăr sârb îl împușcă pe prințul moștenitor Franz Ferdinand de Habsburg, devine un pretext pentru izbucnirea primului război mondial. Conflictul care pînă atunci mocnea, izbucnește cînd, la 15/28 iulie 1914, Austro-Ungaria declară război Serbiei. Într-o săptămînă, au intrat în război și celelalte puteri, iar la sfîrșitul lunii august cele două tabere (Tripla Alianță și Tripla Înțelegerre) erau formate din 28 de țări, cu o populație de peste un miliard și jumătate.

Situația României era deosebit de delicată: regele Carol era de părere că România trebuie să intre în război alături de Germania. Aceasta promitea alipirea Bucovinei și Basarabiei, precum și îmbunătățirea situației românilor din Transilvania. Însă Partidul Liberal, sub conducerea prim-ministrului Ion I. C. Brătianu, a reușit să păstreze neutralitatea României pînă în 1916.

La 27 august 1916, România a declarat război Austro-Ungariei, iar Germania, Bulgaria și Turcia a declarat război României. Principala cauză pentru care România a intrat în conflagrația mondială a fost speranța în pro-

misiunea Alianților, conform căreia, la sfîrșitul conflictelor România urma să primească teritoriile locuite de români din Austro-Ungaria.

Ofensiva armatei române din 1916 în Transilvania s-a desfășurat la început satisfăcător, deși trupele ruse nu au acordat ajutorul promis. După lupte înverșunate, românii sînt înfrinți în sudul Ardealului, în trecătorile Carpaților. Cu o tehnică de luptă modestă, fără ajutorul rușilor, armata română nu reușește să facă față puternicei armate germane. În aceste condiții încep luptele pentru apărarea capitalei București. Cu greu, trupele dușmane sînt oprite în Moldova, la est de Carpați, unde divizia a 5-a infanterie, condusă de generalul Eremia Grigorescu se umple de glorie. Deviza Diviziei de fier în această dîrză luptă de la Oituz a fost: *Pe aici nu se trece!*

După ce capitala României a căzut sub ocupația inamicului, Moldova a devenit centrul rezistenței românești, iar Iașul devine capitala țării. O mare parte a românilor din Oltenia și Muntenia s-a retras în Moldova. Iarna, situația s-a înrăutățit, izbucnind epidemia de tifos, boală nemi-

loasă care a făcut peste trei sute de mii de victime. În aceste condiții, o parte importantă a tezaurului României a fost încărcată în 3549 de lăzi încredințate spre păstrare guvernului rus. Lăzile au cuprins stocul Băncii Naționale, lingouri de aur, bijuteriile reginei, tablouri și alte valori. La sfîrșitul războiului au fost înapoiate în jur de 1500 de case-

Ca urmare a pierderii luptelor, România se afla acum la bunul plac al celor două tabere care își disputau supremația. De pildă, în intențiile Germaniei și Austro-Ungariei, România urma să fie împărțită între Rusia, Ungaria și Bulgaria, statul român rămas la gurile Dunării urmînd să aibă o suprafață cît Monaco.

În vara anului 1917, armata română, reorganizată, pornește o nouă campanie sprijinită de Franța. În cursul ofensivei au avut loc trei mari bătălii: la Mărășești, Mărăști și Oituz. Armata română a reluat lozincă *Pe aici nu se trece!*, iar trupele conduse de generalii Eremia Grigorescu și Constantin Cristescu au făcut minuni de vitejie. Mărășești a devenit mormîntul iluziilor germane: aici, generalul Mackensen a cunoscut gustul înfrîngerii.

Deși s-au obținut aceste victorii, situația României s-a agravat. După revoluția din octombrie 1917, Rusia s-a retras din război. România nu mai putea continua rezistența, fiind nevoită să semneze cu Germania *pacea de la București*, o pace de dictat, la 7 mai 1918. Condițiile impuse românilor au fost foarte grele. Dobrogea era predată Bulgariei,

Serialul nostru conceput în ajutorul elevilor, dar în primul rînd în sprijinul cadrelor didactice care au în vedere predarea cunoștințelor de cultură și civilizație românească, vă va însoți și în noul an școlar. Vă dorim o activitate cît mai rodnică, adăugînd următoarea precizare: scurtele „lecții” de istorie au la bază în primul rînd – cum este și normal – lucrări ale istoricilor români, apărute după 1990; la sfîrșitul serialului (în luna decembrie), vor fi prezentate pe scurt aceste lucrări și autorii lor.

Austro-Ungaria primea Carpații (5600 km²), 131 de comune și sate, cu o populație de 724 957 de locuitori. Însă românii aveau credința că această situație gravă e provizorie și nu-și pierduseră speranța în victoria războiului de întregire națională.

Printre eroii primului război mondial s-a aflat și o femeie: Ecaterina Teodorescu, rămasă în istorie sub denumirea *Eroina de la Jiu*. Cătălina, cum îi spuneau cei apropiați, a decis să meargă pe front cînd a auzit de moartea fratelui ei, căzut în război. Figura ei a devenit legendară, a rămas un simbol al vitejiei și al dragostei de neam. În ultima zi a confruntării de la Mărășești, la 4 septembrie 1917, sublocotenentul Ecaterina Teodorescu a căzut pe cîmpul de luptă. Pentru a-i omagia sacrificiul, comandantul regimentului a emis un emoționant ordin de zi: *Ecaterina Teodorescu a fost la înălțimea celor mai viteji apărători ai țării sale, pe care i-a întrecut prin puterea cu care își înfrîngea slăbiciunea femeiască... Aceea care în vitejia-i comunicativă a murit în clipa cînd se descoperea spre a-și îndemna ostașii cu vorbele „Înainte, băieți, nu vă lăsați, sînteți cu mine.” – are drept din clipa aceasta la cinstirea veșnică a tuturor românilor.*

Excursie de studiu în România

Școala noastră bilingvă din Bedeu a organizat o excursie de studiu: 27 de persoane, profesori și elevi au vizitat Băile Herculane. Excursia aceasta a fost în perioada de 5-6 octombrie. Cu multe emoții și cu așteptări am plecat de acasă. În prima zi am admirat frumusețile orașelor Salonta, Arad și Timișoara. În Salonta am vizitat casa memorială a poetului Arany János. În Arad am depus o coroană de flori la monumentul celor 13 generali martiri. Timișoara este un oraș foarte frumos. Am fost într-o biserică ortodoxă, unde ne-am rugat pentru morții noștri. Spre seară am ajuns la locul nostru de cazare: la Hotelul Diana. Acest hotel a fost cu 11 etaje. Fiecare dintre noi am stat într-o cameră comodă cu

două paturi. În prima zi, adică în 4 octombrie, călăuza noastră a fost directoarea noastră *Elena Silaghi*. A doua zi a început cu o surpriză: ne-au spus că vom primi și cină. După această veste bună am călătorit cu vaporul pe Dunăre, petrecând pe apă un timp foarte frumos și plăcut. După-masă am fost la Mă-

năstirea Sf. Ana din Orșova. Maicile de-acolo au fost foarte bătrâne, dar simpatice. Tot în această zi am văzut și portretul panoramic al regelui Decebal, bătut pe stîncă. A fost interesant. Aici ghida noastră a fost deja *Maria Kakócz*.

În ultima zi am vizionat frumusețile orașului Băile Herculane. Am văzut statuia lui Hercule, înaintea căreia am făcut și fotografiile de grup. Spre seară am urcat la cetatea Deva, unde profesoara noastră ne-a povestit despre istoria ei. Bineînțeles că nu era nouă pentru noi această istorie, deoarece am învățat despre balada *Kóműves Kelemen*. Zilele petrecute în aceste locuri nu le vom uita niciodată, mulțumită organizatorilor.

În numele elevilor școlii: *Sofia Jurca*, clasa a 7-a și *Anikó Kakócz*, clasa a 8-a

Oră despre creștinismul ortodox la Seghedin

Studentii din anul I al Catedrei de română a Universității din Seghedin au putut urmări joia trecută, la 8 noiembrie o oră extraordinară despre istoria religiei ortodoxe. Parohul din Catedrala Ungurească și Seghedin, preotul *Aurel Becan*, le-a vorbit tinerilor despre caracteristicile elementare ale credinței românilor, despre im-

portanța tradiției în Biserica Ortodoxă, respectiv a făcut paralele între Ortodoxie și alte religii. La sfîrșitul prelegerii a fost rulat filmul realizat de Redacția Română a Televiziunii Maghiare despre Ortodoxia din Ungaria, film care prezintă pe lângă Biserica Ortodoxă a românilor și pe cea a sîrbilor, grecilor și ungarilor. -iova-

Decizie amînată

În numărul 44 al Foii românești am informat despre bursele acordate de Fundația Publică „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice” pentru elevii Liceului Nicolae Bălcescu din Giula. Iar pentru anul universitar 2001/2002 ședința decisivă a fost fixată pe 8 noiembrie, însă aceasta s-a amînat

cu o săptămînă, pentru data de 15 noiembrie – ne-a informat Gheorghe Marc, reprezentantul ATRU în Curatorul Fundației. Prin urmare, hotărîrile au fost aduse după încheierea ediției noastre, astfel revenim peste o săptămînă cu alte informații.

R. R.

Ursul nerecunoscător

poveste norvegiană

Odată, un urs alb, leneș, stătea tolănit la soare și privea în zare oceanul. În depărtare, pe un bloc plutitor, i se păru că deslușește un grup de pui de focă.

– Departe mai sînt! Dacă ar fi fost mai aproape, ce m-aș mai fi înfruptat, oftă din rărunchi ursul.

În clipa următoare, vîntul îi șuieră în urechi:

– Ajută-mă, să-mi recapăt forțele, suflă cu toată puterea ta și mă vei dezmorți și pe mine! Pe urmă te voi răsplăti, suflînd spre focile acelea, în direcția ta!

La asemenea răsplată, ursul nu mai stătu pe gînduri și, cu toată puterea lui ursească, suflă din adîncul plămînilor. Vîntul se simți și el din nou puternic și într-adevăr într-o clipă toți puii de focă erau sub nasul ursului. Dintr-un salt ajunseră toți pe blocul său de gheață și cît te-ai șterge la ochi nu mai rămase decît el pe gheața sclipitoare. Sătul, se tolăni din nou și se lăsă cuprins de-o mare lenevie.

Dar nu trecu mult și vîntul iar își pierdu puterile și, amintindu-și că-l mai ajutase o dată ursul, îi șuieră:

– Ursule, mai ajută-mă o dată și-ți voi fi iar recunoscător!

– Nu vezi că sînt gata să adorm? Lasă-mă în pace! Acum nu mai am poftă de nimic, decît de un somn bun, răspuse ursul, nepăsător la rugămintele vîntului.

Și vîntul, rușinat de refuzul ursului, se depărtă abătut și fără vlagă, în larg...

Dar, de țarm se apropiau mai mulți vînători. Ursul alb, de somnoros ce era, nici nu-i adulmecase... Visa pe gheața plutitoare și de nimic nu-i păsa! De bucurie, unul dintre vînători, cînd zări ce urs frumos și voinic plutea nu prea departe de țarm, strigă cît îl ținu gura:

– Ia te uită, ce frumos moțăie ursul acela alb pe blocul de gheață!

La strigătul lui de bucurie se trezi și ursul, înapămintat de ceea ce-l aștepta. Chemă disperat vîntul în ajutor, să-l ducă cît mai departe de puștile ucigătoare. Dar vîntul, acum departe de țarmul oceanului, și dacă l-ar fi auzit, tot nu s-ar mai fi întors din drum, pentru un urs nerecunoscător, cu atît mai mult cu cît nici nu fusese în stare să-și recapete singur forțele.

Și ursul... cît era el de frumos și mai ales de voinic, a picat ca un urs de jucărie în mîinile vînătorilor.

UMOR

La facultatea de medicină, profesoara îl întrebă pe Bulă:

– Ia spune, Bulă, tu știi cine a introdus

acupunctura în țara noastră?

– Da! Vlad Țepeș!

Un cetățean găsește pe stradă un cal și se adresează unui polițist. Acesta îi dă un sfat: – Du-l la grădina zoologică.

A doua zi, polițistul îl vede pe om cu calul.

– Nu l-ai dus?

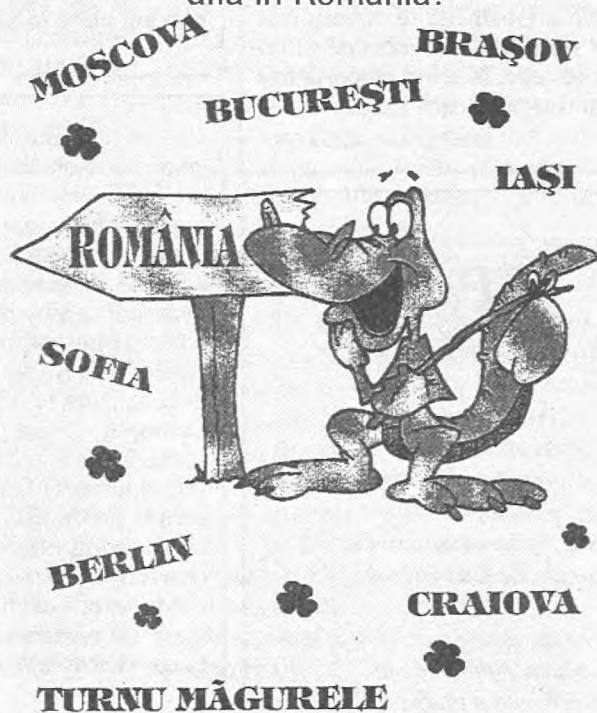
– Ba da, dar acum mergem la cinema.

– Neluțule, ce animal poate sări mai sus decît casa?

– Toate, doamnă învățătoare, deoarece casa nu poate sări!

La răscruce

Care dintre următoarele orașe nu se află în România?

Octavian Goga

Mi-a bătut un moș la poartă

*Mi-a bătut un moș la poartă,
Biet țaran cu țăndra sură,
Îl lătrau departe cîinii
Cînd să-mi vie-n bătătură.*

*Cu sfiala lui senină
Mi-a trecut cucernic pragul,
Ca un sol din altă lume
Zîmbitor pășea moșneagul.*

*Cîte nu ne povestirăm
Sînd alături la masă?...
Sfînta mea copilărie
Mi-a venit cu el în casă.*

*Rînd pe rînd îmi înviară
Năzuințe frînte-n două,
De la satul de sub munte
Pînă-n lumea asta nouă.*

*Murmura încet în barbă,
Se trudea să mă-nțeleagă,
Sta pe gînduri dus bătrînul
Cînd i-am spus povestea-ntregă.*

*Mi-a plecat cu ochii umezi
De amara-nvățătură:
„N-o mai spune nimănuia
Biet moșneag cu țăndra sură!...”*

Satul meu se numește **Otlaca-Pustă** și se află în județul Bichiș, nu departe de orașul Bichișciaba. Aici locuiesc cinci sute de oameni: maghiari, români, slovaci. În sat avem două biserici, o școală generală, grădiniță, magazin sătesc, farmacie, cabinet medical. Pe strada principală se află primăria și poșta. Satul nostru este mic dar frumos și este format din două părți, Bagó și Tök. Oamenii vorbesc la noi și unguerește, și românește. La școală învață 32 de copii în patru săli de clasă. Toți sâtenii se ocupă cu agricultura. Pe vremuri, oamenii se ocupau mai cu seamă de cultivarea de tutun și dovleac. Mie îmi place să trăiesc aici, în Otlaca-Pustă.

Rita Pásztor, clasa a 6-a

Otilia Cazimir

Pașii

*Drumuri lungi și fără călători,
Unde-s pașii lui rătăcitori?*

*Nu mai ies în calea nimănuui:
Nici un pas nu seamănă cu-al lui.*

*Doar, în noapte și-n singurătate,
Inima sălbatică mi-l bate...*

*Cum aș vrea să nu mă mai înșele,
Și bătaia inimii, străină,
Să oprească-n pragul casei mele!*

Uliță din Pocei

Ce înseamnă locul de naștere

Cele două pagini de titlu ne-au determinat să facem o mică anchetă în rîndul tineretului nostru. Am fost curioși să aflăm, ce ecou trăiește în inimile și în concepția tineretului de azi, legat de citatul celebru „Veșnicia s-a născut la sat”. Ca atare, am rugat pe cîțiva elevi să ne scrie sentimentele, ideile lor legate de locurile natale. Mai jos publicăm cele mai interesante dintre scrierile elevilor.

Satul meu natal se numește Körösszakál, pe românește **Săcal**. El se află pe malul Crișului Repede, aproape de granița cu România. În localitate trăiesc aproape o mie de oameni, dintre care mulți sînt de origine română și de religie ortodoxă. Comuna are o școală generală nouă, mare și frumoasă, unde româna se predă ca obiect de studiu. Și eu, ca mulți alți colegi de școală, am participat cu multă plăcere la diferite festivități culturale, dar am avut și ocazia să particip la diferite concursuri, unde am obținut rezultate bune și deseori am primit și premii. În comună avem și un cămin cultural, în care se desfășoară multe festivități. În cadrul căminului cultural funcționează și bibliotecă a comunei.

Cei mai mulți sâteni se ocupă cu agricultura, așa și părinții mei. În Săcal este și o cooperativă agricolă, care se bazează pe producția agricolă, mai ales pe creșterea vitelor și a vacilor de lapte din comună, dar și din localitățile învecinate. Prin urmare, aici în sat este și o lăptărie modernă. Dar oamenii țin și păsări de casă, cresc porci și oi. În sectorul vegetal, sâtenii se ocupă mai ales de producția de grîu și porumb. Dar oamenii cultivă și zarzavaturi, legume și plante furajere.

În satul nostru avem și Primărie, dar și autoguvernare românească. Mie îmi place la Săcal și sînt mîndru de satul meu.

Iosif Fodor, clasa a 7-a

...se numește **Micherechi**, se află în județul Bichiș și este lîngă granița cu România. Majoritatea locuitorilor sînt români. Comuna are azi 2400 de locuitori care trăiesc în 800 de case. În sat se află o grădiniță frumoasă, modernă, construită în anul 1994 și o școală generală românească, unde sînt elev în clasa a 5-a. În centrul comunei, aproape de căminul cultural se află biserica ortodoxă. Majoritatea locuitorilor sînt de religie ortodoxă, dar sînt și mulți baptiști și pîntecostani. Satul nostru se mîndrește și cu un parc, unde este bustul regelui Sfînt István. În fața clădirii cu etaj al fostului centru al cooperativei agricole se află bustul lui Nicolae Bălcescu. Ulițele satului sînt frumoase, cu case mari, noi și moderne. Locuitorii satului sînt oameni foarte harnici. Ei se ocupă cu grădinaritul, cu cultivarea legumelor în sere și lucrează foarte mult. Micherechiul este cunoscut în toată țara pentru producția de ardei și castraveți. Dar mulți cunosc Micherechiul auzind despre vestitele dansuri și cîntece românești de la Micherechi, pe care le joacă și azi echipa de dansuri Gheorghe Nistor.

Micherechiul și-a păstrat pînă azi limba și tradițiile. Este cel mai mare sat românesc din Ungaria. Eu sînt mîndru de satul meu, mă bucur că locuiesc aici cu toată familia și neamurile mele.

Zoltán Netea, clasa a 5-a

Comuna **Chitighaz** a fost o așezare populată încă din evul mediu. Denumirea comunei derivă de la cele două biserici pe care le avea. Chitighazul se găsește în județul Bichiș, majoritatea locuitorilor sînt de origine română. În anul 1724 s-a încheiat prima etapă a colonizării, cînd toată populația așezării era formată din români. În anul 1779 s-a construit prima biserică ortodoxă. Aceasta se găsește și azi în centrul satului, pe o movilă. Adunarea baptistă a fost înființată în anul 1890, iar casa de rugăciuni a fost construită în anul 1912. În această biserică, muzica și cîntarea are un rol deosebit, membrii cîntă la diferite instrumente. Preotul ortodox de odinioară, Iosif Ioan Ardelean a fost primul care a scris în limba română istoricul comunei. Monografia comunei Chitichaz, scrisă de dînsul, a apărut în anul 1893.

Începînd din 1948, odată cu naționalizarea școlilor confesionale, s-au construit școli general de stat, așa și școala generală cu limba de predare română. În urma recensămîntului din 1990, numărul locuitorilor din comună este de 4572. Majoritatea populației a fost de origine românească. În vînzarea „chitighăzeană” de toate zilele sînt numeroase cuvinte împrumutate din limba maghiară și „românizate”.

Comuna Chitighaz este compusă din mai multe părți. Centrul, miezul așezării îl alcătuiește satul cel bătrîn. Aici structura așezării urmează o rodine geometrică, cu străzi lungi și drepte, perpendiculare unele pe altele, cu o perspectivă largă. În comună se găsește un castel al contelui Andrassy, în care azi funcționează o școală profesională agricolă. În jurul clădirii se întinde un parc frumos, unde putem să ne plimbăm printre arbori frumoși, copaci seculari.

În ultimele decenii, înfățișarea comunei s-a schimbat mult, totul s-a dezvoltat. Casele noi și moderne dau un aspect frumos acestei localități. În cursul anilor s-a construit Primăria nouă, cabinetul medical, oficiul poștal, căminul cultural. Dar pe lîngă aceste clădiri mari și noi se găsesc în sat încă și multe case țărănești vechi. Într-o astfel de casă țărănească veche din strada Kossuth a fost inaugurată o frumoasă casă-muzeu, care ne arată, cum au trăit românii din Chitighaz mai demult.

Oameni renumiți, născuți în satul nostru și de care ne mîndrim sînt: istoricul Márki Sándor și preotul Iosif Ioan Ardelean.

În zilele de azi, posibilitățile de muncă sînt mai puține ca pînă acum, totuși satul, avînd sol fertil și oameni harnici, aduce venituri sigure din producția agricolă, ca singura ramură productivă.

Îmi place satul nostru cu aspectul lui frumos, îngrijit, și cu oamenii care trăiesc și muncesc aici.

Gabriela Santău clasa a 8-a

Cultura țărănească – dispariție sau transformare

Hora (Pictură de Th. Aman)

Orice considerații asupra temei noastre trebuie să pornească de la ideea că folclorul și, în general ceea ce ne place să numim cultură țărănească sunt o categorie istorică. Ele au apărut în timp, se modifică în timp, se îmbogățesc și sărăcesc în timp și, din păcate, dispar în timp. Folosim termenul de *cultură țărănească*, iar nu de cultură populară, deoarece primul desemnează creația unei categorii sociale perfect delimitate. Termenul de cultură populară este mult mai larg și cuprinde și creația altor categorii sociale, cum ar fi populația suburbană (de la marginea orașelor), care împreună se integrează noțiunii de popor.

Trăim astăzi, la nivel mondial, un moment în care creația autentică țărănească apare tot mai rar, iar zestrea folclorică este supusă unui asalt de reinterpretare. Sub presiunea transformărilor economice și industrializării accelerate din epoca modernă, satul tradițional s-a urbanizat (mai lent sau mai rapid, în funcție de

spațiul geografic în care s-au aflat) pierzându-și treptat specificitatea culturală.

Este știut faptul că neamul românesc, în ansamblul său, își are temelia în pătura țărănească. Comuniștii au știut prea bine acest lucru și au încercat distrugerea satului (de pe teritoriul României) prin dislocarea unor întregi generații și mutarea lor la orașe. Acești oameni au pierdut legătura cu lumea satului, dar nici orașeni adevărați nu au devenit. Întorși în sat, ei au adus acolo influențele superficiale ale civilizației orașenești. În lumea satului s-a instalat astfel kitsch-ul, autenticul țărănesc fiind respins ca ceva învechit, lipsit de valoare și rar se văd realizări moderne care conservă elemente tradiționale. Un exemplu fericit îl constituie arhitectura modernă din unele comune mari din Maramureșul puternic conservator sau din Argeș, unde descoperim exemplare de case noi, cu etaj, care păstrează admirabil ceva din arhitectura tradițională.

Nici în cazul românilor,

care după creerea statului român modern, dintr-un motiv sau altul au fost nevoiți să trăiască pe teritoriul altui stat, lucrurile nu stau mai bine. În cazul acestora, pe lângă impactul civilizației orașenești moderne asupra celei tradiționale și-a pus amprenta, în mod hotărâtor și civilizația populației majoritare asupra celei minoritare. Fie că acest impact a fost de natură economică, fie că el a fost programatic, rezultatul a fost în aceste spații dezastuos. Pe lângă pierderea unor valori care confereau specificitatea unei categorii sociale, aici s-a produs un fenomen mult mai dureros – pierderea identității naționale.

Așadar, satul românesc din afara României trăiește o dramă dublă: ciocni-

rea dintre civilizația modernă și cea tradițională, pe de o parte, și ciocnirea dintre cultura majoritarilor și cea a minoritarilor, pe de altă parte. Cum vom ieși din această situație și cum va arăta viața noastră spirituală, nu știm. Putem bănui că îndată ce se va încheia procesul de urbanizare a satelor, creația țărănească, așa cum ne-o amintim din copilărie, va dispărea. Nu va dispărea însă și creația populară, în sensul mai larg al termenului. Cu alte cuvinte, putem presupune că păturile de jos ale poporului, mai puțin instruite, receptive la diverse influențe vor continua să producă o creație culturală cu valori proprii.

Ce fel de valori și cum va arăta acea cultură, știe singur Dumnezeu.

Adrian Șimon

În grai viu

Am citit că...

Îi on lucru știut că, dă cînd banu a apărut în viața omului, cu iel poț cumpăra acărce. Da' că mai nou nu numa acărce poț cumpăra, ce și pă acărcine-l poț lua dîpă picioare, asta nu-i o treabă dă care putem fi pre fericîț. C-o vorbă mai aleasă, asta să numește corupție, dă care nu-i scutită nici o pătură dă oameni. Și asta o știie tătă lume: dă la boldașu dîn sat, pînă la ministru dă stat. Inde afli on om dă care dăpînde ceva, l-aceia nu poț mere cu brîncă goală. Unii la acie să pricep cum pot scăpa dă gloabă cînd nu li-s în regulă piporoașele dă la mașină; alți-s în curat cu felu dă bere care-i place primarului (încă ș-aceie o știu că bere să nu fie nici pre rece, nici pre caldă); și mai alți îi cunosc pă nume poț doctorii dă la care pot căpăta adevărine că îi-s oloji; apu am citit și dă tînări dă la ișcoli mai nalte care știu sută la sută că la care profesor treabă să margă la examen cu straița plină, și la care numa cu jebu plin îș ajunje scopu. Adequate, nu poț dăștiide o ușe, dăcă mai nante nu-i unji fișinele.

Pă dă altă parte, pă cît te ridici mai sus pă scara birocrăfiilor, cu afită cresc și prețurile. Pînă cînd la o primărie ușe primarului să dăștiide pîntru cîteva zeci dă mii, la județ îț treabă sute dă mii, apu la și mai mare înălțimi, – dă pildă la parlamantari, – ușile să dăștiid numa și numa pîntru milioane... dăspră prețu locurilor în parlament să nici nu mai vorbim!

Așe-i că pildele mele tâte-s cunoscu-

te și dă dumnevoastă, draji cititori? Batărcă io tâte aște nu dîn uișagurile noaște le-am citit – așe cu vi le-am rînduit și io, – ce înt-o așe-zisă revistă dîn România. Așe dară, treabă să luăm la cunoștință că nici boala numită corupție nu cunoaște graniță nici spră răsărit, nici spră apus. Ade-că, nu-s io sigură pă mine că ar fi musai să le luăm noi la cunoștință tâte aște! Mai iute s-ar cuveni să luptăm împotriva bolii, ș-o doctorim cît mai dăgrabă. Numa că și în lupta contra corupțitorilor și a corumpărilor aflăm asămănări păstă măsură dă multe. Dîntră aște vreu să vă amintesc numa una, și anume: cii mici în tâte părțile lumii îș prinși cu mai mare ușurință, în vreme ce cii care-s mai aproape dă foc muma cu greu și numa tare rareuări ajung pă brîncă judecăfi. Și încă ceva, dăcă on coruptător mic îi prins, aceia cu siguranță că îi pedepsit cu măsura, uă și păstă măsură, da' nu și cei dă sus, care, dă cile mai multeuări scapă, dăuarece, cum să zice la noi „brîncă cu brîncă să spală”.

Zicala asta-i tare vete. Dîn asta treabă să-nțălejem că nici boala asta nu-i tumna noauă, numa poate că amu s-o năpusit asupra noastră pă n-asteptate? Așe să fie? Nu știu. Da' în una sigură că nu zmintesc: brîncile spalate cu bani niciodată n-or fi curate...

Vă dorește sănătate cît mai bună și numa bine:

Ion Podaru
pensionar

Serghei Esenin

(1895 – 1925)

gînu i-au împrumutat culoarea părului, întregul albastru al naturii rusești i-a colorat ochii. Copil, înainte de a învăța să vorbească cu oamenii, Esenin cunoștea graiul păsărilor, al mestecenilor și al animalelor.

Din cei treizeci de ani de viață, mai mult de jumătate Esenin și i-a petrecut pe meleagurile natale, pămînturile Reazanului fiind pe bună dreptate „leagănul poeziei” lui.

În ciuda evoluției sale de mai tîrziu, foștii colegi din anii școlii primare și-l amintesc ca pe un elev „liniștit”, pasionat doar de lectură, „devorînd” orice carte ce-i cădea în mîină. De la bunicul din partea mamei moștenise memoria remarcabilă pentru care a rămas proverbial, învăța cu mare ușurință o mulțime de versuri pe de rost. Marea pasiune de mai tîrziu a lui Esenin era cîntecul, pe care a învățat să-l îndrăgească în casa părintească. Cîntecul îi însoțea întreaga existență. Toate muncile casnice – cusutul, cîrpitul, spălatul, chiar și aprinderea focului – erauacompaniate de cîntece, de obicei triste, impregnate de gîndurile unui destin apăsător. Pînă și în basme intercala cîntece, dacă nu cumva le cînta în întregime. „Mama ne povestea adesea viețile sfinților, la ea pînă și sfinții cîntau” (Ekaterina Esenina).

În 1925, anul tragic din viața poetului, într-o poezie dedicată surorii lui Șura (Alexandra), Esenin își amintește de marea lor bucurie din anii copilăriei: cîntecul mamei.

*Hai cîntă-mi, soră, cîntecul pe care
Odiñoară mama ni-l cînta.
Uitînd nădejdea prăpădită-n zare,
Voi îngîna și eu cîntarea ta.*

*Prea bine știu ce jale mă apasă,
De asta chinuiește-mă duios,
Să mi se pară că-mi aduci de-acasă,
În glasul tău un freamăt dureros.*

*Hai, cîntă-mi căci trecutul se-nfiripă,
Cîntînd cu tine cîntecul iubit,
De-mi las pe ochi pleoapele o clipă,
Văd iarăși scumpul chip îmbătrînit.*

*Hai cîntă-mi. Suferința mea s-alină,
C-am îndrăgit pe veci în anii duși,
Portița toamnei noastre din grădina
Și frunzele căzute din scoruși.*

*Hai, cîntă-mi, stinge-mi zbuciumul și teama
De cîte-au fost cîndva să-mi amintesc.
E-așa de bine să-mi răsără mama
Și tristețe gâini să le zăresc.*

Copacul său preferat, mesteacănul, revine deseori obsedant, întregind spectacolul ce-i reînvie copilăria cu amintirile ei dureroase, ale cărei umbre se prelungesc pînă în prezent:

*Pe veci mi-i drag, cu pîclele-i tîhnite,
Mesteacănul înalt și visător
Și sprintenele-i plete aurite
Și albele lui straie de fuior.*

*De asta la beții nu-mi ies din fire,
Că totdeauna viața mi-o-mblînzești,
Părînd a fi mesteacănul subțire
De sub fereastra casei părintești.*

După terminarea școlii elementare, contrar obiceiurilor locului, părinții, tatăl în special, intuind inteligența băiatului și bogăția interioară a sufletului lui, s-au hotărît să-l facă învățător. Așa a nimerit într-o școală confesională vizitorul Serghei.

Cei trei ani petrecuți la școala din Spas-Klepiki, începînd cu toamna lui 1909, au fost anii de formare conștientă a viitorului poet, de însușire sistematică a valorilor literare, pietre de temelie la clădirea pe care avea s-o înalțe literaturii ruse moderne.

Deși publică poezii în reviste locale și peridice ale timpului încă din 1914, adevăratele succese literare cu răsunet în viața culturală a Rusiei datează din perioada de la Moscova. În numai doi ani, „cucereste” metropola rusească, devenind poet de modă, favorit al saloanelor literare. În 1916 pleacă la Petrograd ca să se întâlnească cu Alexandr Blok, poet de mare prestigiu al timpului. Întîlnirea este determinantă pentru destinul poetic al tînărului. Dar în cea mai „veselă” perioadă a vieții sale, după ce a cunoscut căderile și gloria, dragostea sinceră aducătoare de bucurii sau neliniști, lui Esenin i-a fost dat să cunoască o femeie care avea să joace un rol hotărîtor în viața lui: Isidora Duncan. Deși mai în vîrstă cu aproape douăzeci de ani decît Esenin, între cei doi oameni de artă s-a legat dintr-o dată o prietenie sinceră. Era mai degrabă încercarea de a astîmpăra un foc ce le mistuia sufletele de multă vreme. Această pasiune, care trecea de la faze de înflăcărare la ură, de la adorație la detestare, i-a călăuzit pe cei doi artiști geniali în călătoriile lor prin Europa și America – unde s-a întîlnit și cu Maxim Gorki – și nu se va potoli nici la întoarcerea în Uniunea Sovietică. Mai mult chiar: marile discrepanțe încep să devină tot mai puternice, prăpastia se adîncește pînă la ruptura definitivă. Iar aceasta din urmă va curma nu numai viața conjugală a poetului, ci și echilibrul sufletesc precar al poetului, ducînd inevitabil și la tragicul sfîrșit, sinuciderea.

1. Alexei Tolstoi atrage atenția în revista Novaia russekaia kniga (Berlin, nr. 1, p. 16) că în rădăcina numelui lui Esenin, pur rusească, răsună elemente legate de fertilitatea solului și darurilor lui, de anumite sărbători de toamnă. De fapt, osen înseamnă toamnă, iar iasen frasin.

Adio

În ziua de 27 decembrie, se vede să era hotărît să se sinucidă, a simțit nevoia imperioasă să-și scrie ultima poezie. Și fiindcă n-a găsit nicăieri cerneală, a luat hotărîrea s-o scrie chiar cu sîngele său. Și-a crestat cu un cuțit palma stîngă de cîteva ori, iar cu sîngele acesta a reușit să-și scrie ultima poezie, intitulată *Adio*:

*La revedere, prieten drag,
adio... fără cuvinte...
Nu fii trist și nu-ncrunta sprînceana,
Nu e nou să mori pe lumea asta
Dar nici să trăiești nu-i lucru nou.*

Pare neverosimil ca în secolul al XX-lea un tînăr de treizeci de ani să poată coborî în legendă. Și totuși, flăcăul cu soarele-n păr, și care a adunat în priviri întregul albastru al cerului, sau mai degrabă al lanurilor de cicoare, în al cărui nume de familie se împletesc o mulțime de elemente și stări ale naturii – ovseni, tauseni, oseni, eseni, iaseni...¹ – pare a descinde din legendă.

Esenin s-a născut în 1895, ducîndu-și copilăria ca o floare sălbatică de cîmp, într-un sat din ținuturile Reazanului, Konstantinovo, acolo de unde rîul Oka își adună puteri ca să se avînte mai departe, împlîntîndu-și rădăcinile adînc în pămîntul Rusiei, glia vitejilor de altădată, Stepan Razin și Pugaciov, strecurîndu-i în sînge răzvrătirea.

„M-am născut cu cîntecul, pe înveliș de ierburi...” spune Esenin. Lanuri de secară și de

*N-o să mai răsune din frunziș aripat
Plopul deasupra mea legănat,
Căsuța fără mine s-a girbovit.
Dulăul bătrîn a zăcut și-a murit.
Pe ulițele acestea întortocheate
M-a ursit Dumnezeu să mor, poate.*

*Lubesc această casă și liniștea ce-o scaldă,
Aud și-acum cum grînda din crăpături trosnea,
Cînd soba c-o ciudată sălbăticie caldă
În nopțile ploioase să urle începea...
Gemea neostenită, bocea gîfîitoare,
De parcă mort pe masă sta careva din noi.*

Ideea organizării unei zile-mostră, dedicată săptămînalului nostru a venit din partea Serviciului de presă al Întreprinderii de editare a presei din Budapesta, avînd ca scop popularizarea, într-un cerc cît mai larg, a organelor de presă ale celor mai însemnate patru minorități conlocuitoare din patria noastră (germani, slovaci, sud-slavi și români), care, din punct de vedere administrativ-financiar, toate erau tutelate de aceeași întreprindere monopolistă. Această așa-zisă manifes-

Debut în Capitală

Ziua Foii Noastre – Zilele presei românești (I.)

„Pentru prima dată în istoria gazetăritului în limba română din patria noastră, la 7 martie a.c. (n.r. 1981) a avut loc în Capitală o însemnată manifestație politico-culturală sub denumirea ZIUA FOII NOASTRE. Cu acest prilej, în casa de cultură „MOM” din Buda a fost organi-

zat un adevărat festival cultural. În cadrul programului destinat organului nostru de presă au fost incluse cîntece și dansuri populare românești, concert de pian, expoziții și alte prezentații cu caracter cultural de referință românească.” (Fn. 15 martie 1981)

simbol al prieteniei frățești, simbol oferit cu amicală cordialitate și păstrat ca plăcută amintire.”

cele mai frenetice aplauze le-au primit și de această dată soții Nistor și orchestra unită a Uniunii, condusă de Teodor Cocaci.

Conform planului stabilit în prealabil, programul a continuat cu un scurt concert selectat din compozițiile mai cunoscute ale lui Bartók și Enescu în execuția recunoscutului pianist Tibor Egly.

aparținea unei ramuri foarte îndrăgite în rîndul școlarilor, fiind vorba de o selecție din desenele copiilor de la cîteva școli românești din județul Bichiș.

Alte detalii

Programul non-stop – și totatunci supraîncărcat – al zilei trebuia să se termine cu un spectacol amplu înfățișat publicului de Ansamblul central al naționalităților, urmat de un joc tradițional, „puncte de pe ordinea de zi” care însă nu s-au înfăptuit doar în parte, dat fiind că, la orele înaintate, publicul – numeric din ce în ce mai scăzut – a părăsit sala mare a centrului cultural, în vreme ce și participanții care și-au dat concursul la reușita festivității, oboșiți, s-au gră-

Expoziții

În cadrul programului primei zile închinată Foii noastre au fost inaugurate și trei (!) expoziții nu prea obișnuite pînă la data respectivă, deoarece atunci și acolo s-a prezentat pentru prima dată un cerc de lucru de mîna (membrele Clubului cu nume similar din Chitihaz) cu piese de

Programul cultural

În fața unui public – politicos formulat – nu prea numeros, în rîndul cărora, alături de cîteva personalități oficiale de stat și de partid, a fost prezent și Victor Bolojan, ambasadorul României la Budapesta, pe scena Casei de cultură MOM din Capitală și-a făcut apariția echipa de dansuri a tineretului școlar din Micherechi, urmați de taraful micilor instrumentiști „Nepoșii Covaci”, ca în continuare să se prezinte, rînd pe rînd, păstrătorii de tradiții din Aletea, orchestra „Hegedős”, solista de cîntece populare Eva Cosma, echipa de dansuri și corul liceului românesc din Giula, soliștii vocali Gheorghe Gros (Chitighaz), Maria Turla (Aletea), Maria Ardelean (Chitighaz) și vestitul povestitor chitighăzean Teodor Șimonca, cu unul dintre basmele sale mai vesele. Succesul tuturor celor menționați a corespuns așteptărilor, însă

Bufetul, încărcat cu specialități românești oferite de restaurantul „Bukarest”

tare politico-culturală a fost un debut absolut atît în sensul că asemenea acțiune încă nu s-a făcut înainte niciodată în istoricul presei noastre, cît și în ceea ce privește faptul că, dintre cele patru etnii amintite, redacția noastră – venită din provincie, – a inaugurat șirul acțiunilor de acest gen.

Alocuțiunea redactorului-șef

Lucru firesc, programul zilei a fost deschis de către redactorul-șef al săptămînalului nostru, alocuțiune în care vorbitorul, după cîteva propoziții de apreciere a evenimentului, și-a exprimat sincera satisfacție pentru posibilitatea oferită „Foii” de a se prezenta în fața publicului budapestan într-un cadru atît de festiv. Apoi a mai trecut în revistă și cîteva aspecte ale gazetăritului în general și alte cîteva ale gazetăritului în limba maternă, ca în încheiere să declare: „Să fie această zi festivă a Foii noastre un nou

Secvențe din două reflecții

Ana Varga: „Ziua Foii noastre la Budapesta a avut un program care merita să aibă o sală arhiplină de spectatori. Cine se angajează să organizeze programe de spectacol trebuie să aibă o răspundere politică și o înaltă morală de cauză. (...) Lăudabil este faptul că profesorii, învățătorii, copiii, bătrînii și tinerii adună, învață creații populare, îmbogățind cultura națională a statului în care trăim.” (Fn. 29 martie 1981, p. 7.)

Ágnes C. Szalai: „Cît privește programul cultural, pionierii din Micherechi ne-au dovedit că tradiția muzicii și a dansului popular trăiește, e proaspătă, cîțiva copii dau dovadă de un «avans» al moștenirii transmise de Gheorghe Nistor. (...) Ce trebuie să mai adăugăm? Să nu se uite nici mai tîrziu cele învățate, ritmurile ce le zvîcnesc în sînge... să nu uite nici mai tîrziu să horească și să joace așa cum o fac neîntrecuții soți Nistor, ca tinerii de azi să îndeplinească mîine rolul de pontonieri nu numai între țări și popoare, ci și în-

Publicul în fața desenelor de copii

artă populară caracteristice locului. Atunci și acolo si-au expus pentru prima oară creațiile de artă naivă trei români din Ungaria: Maria Ardelean și Ana Iova cu picturi, iar Teodor Pui cu sculpturi în lemn și piatră. A treia expoziție

bit să se reîntoarcă acasă. Jocul programat n-a mai avut loc...

Merită să mai amintim și faptul că cu acest prilej restaurantul „Bukarest” din Capitală a asigurat un bufet cu cele mai variate specialități românești.

tre generații, între trecut și viitor.” (Idem)

Despre însemnătatea, respectiv folosul cumulat cu acest prilej nici o mărturie așternută pe hîrtie...

(Va urma)

Alexandru Hoțopan

Fotbal

Micherechiul rămîne neînvinș

Micherechi-Körösladány 4-0 (1-0)

Micherechi: ora 13.00, 300 de suporteri.

Micherechi: Pătca - Burai, Berényi, Kocsis - Ciotea, Olah, Cziczéri, Tapasztó - Ancsin, Gugolya, Bíró K.

Antrenor: Gheorghe Pătca
Rezerve: Szélléi, Maga, Coitea.

La începutul campionatului, antrenorii echipelor din divizia I. pe județ au fost solicitați să facă un pronostic, care vor fi primele trei echipe la sfârșitul sezonului. Dintre cei 12 antrenori, unul a apreciat că Micherechiul se va clasa pe locul 2, iar 3 antrenori au apreciat că va obține doar locul 3. Doi antrenori au prezis că Körösladány va cuceri titlul de campion, trei au prevăzut locul 2 și doi arbitri au optat pentru locul 3.

Înainte de meci, echipa-gazdă a stat pe locul 6, iar oaspeții pe locul 2. În sezonul recent, micherechienii au câștigat 6 partide, au avut 2 meciuri egale și nu au pierdut nici unul. După datele de mai sus am fost sigur că nu ne vom plictisi duminică după-masă.

De la începutul meciului s-a observat că amîndouă echipe vor victoria. Totuși în minutul 18, după un atac pe fleancul drept, Tapasztó marchează printr-un gol de raritate. Tapasztó a lansat mingea în fața porții. Traectoria mingii cu ajutorul vîntului, a nimerit în poartă (1-0).

În minutul 50, în careul de 11 metri Gugolya a primit o minge pe care a trimis-o cu capul în poarta oaspeților (2-0).

După aceea au urmat momente destul de dure din partea oaspeților: în minutul 65, Cziczéri este faultat. În locul lui continuă jocul Szélléi. În minutul 75, Kocsis Z. este faultat și schimbat cu Alin Coitea, dar după 58 minute de joc, este

faultat și Coitea la marginea careului. Nici arbitrul, dar nici asistentul nu vede nimic. Alin a rămas cel puțin 3 minute pe gazon, pînă cînd arbitrul în sfârșit a fluierat - și atît...

În minutul 83 se produce o mare cavalcadă în fața porții oaspeților. În timp ce mingea zboară de pe teren, din mulțime și Bíró K. o bombardează în poarta adversă. După ce fundașii din Micherechi au degajat un atac în fața porții lui Pătca. Gugolya a preluat o minge în extrema dreaptă și a pasat-o la Tapasztó. Acesta a ridicat mingea peste portar, marcînd de la 20 metri cel de-al patrulea gol în minutul 90 (4-0).

Gheorghe Pătca: Sper că prin acest joc minunat am mulțumit în mod convenit pentru ajutorul publicului, care a și meritat acest joc. Dacă ne-am fi folosit de toate ocaziile, am fi putut face o și mai mare paradă a golurilor. Mulțumesc echipei pentru jocul de azi.

Borgula János: Avem mulți jucători de bază care nu au putut juca azi. Dar noi nici nu am avut ocazii prea serioase.

Astăzi, cu cele 4 goluri, micherechienii au fost mai buni. Ai mei au jucat cam indispuși.

Au jucat bine: toată echipa gazdă dar în primul rînd Tapasztó, Cziczéri și Ciotea. Dintre jucătorii-oaspeți antrenorul nu a remarcat pe nimeni.

MIC

Noroc, noroc...
unde ai fost?

Înainte de încheierea actualului număr, încă n-am avut cum să știm rezultatul returului pentru calificarea la Campionatul Mondial 2002, România - Slovenia, disputat miercuri seara la București. La 2-1 din tur, în ciuda înfrîngerii, am văzut o echipă românească bine încheagată, care arătat poate cel mai bun joc de cînd ea este pregătită de Gheorghe Hagi. Chiar și slovenii au recunoscut superioritatea clară a României, dominație care însă nu s-a finalizat și într-un scor favorabil. Norocul a stat de partea Sloveniei. Parcă numele mic al lui Sretko Katanec (Sretko înseamnă norocosul) s-ar fi lipit de unsprezecele lui, marcator a două goluri, practic fără ocazii. Dar și asta este o față a fotbalului, a jocului care aduce în delir milioane de suporteri tocmai pentru că este, uneori, imprezibil. Fețeleperate ale fotbaliștilor români au spus totul despre dăruirea totală cu care s-au aruncat în luptă la Ljubljana,

o luptă pierdută de cel bun. A fost o bucurie să vezi fotbalul adevărat al „galbenilor”, să-i vezi pe „bătrînii” cît de bine se potrivesc cu „puștii” naționalei. Și totuși, spre deosebire de povești, în realitate bunii nu totdeauna își primesc răsplata meritată. Tocmai de aceasta ar avea nevoie fotbalul românesc mai mult ca oricînd, în momentul cînd stindardul este purtat numai și numai de tricolori, fotbalul intern fiind bîntuit de scandaluri, iar cluburile românești dispărînd de pe paleta internațională. În aceste condiții nu e de mirare că succesul, adică a patra calificare consecutivă la un turneu final al lumii, a devenit o adevărată voință națională. Dacă băieții lui Hagi au izbutit, steaua fotbalului românesc poate va străluci și pe mai departe, dacă nu... catastrofă națională. Oricum, tinerii bat la ușă, unii chiar au și intrat. Vă învidiez, stimați Cititori, Dumneavoastră știți deja de partea cui a fost norocul la București.

Ștefan Crăsta

Șah

Competiție sportivă în Banatul sîrbesc

Despre bogata activitate a comunității românilor din Voivodina, desfășurată în toate domeniile vieții, putem afla din mai multe surse, fie că citim publicațiile apărute acolo, fie că ne întîlnim - la diferite evenimente - cu reprezentanții acestei comunități. Pe lîngă aceste posibilități însă, și ascultătorii emisiunii „În Limba Română” a Postului de Radio din Seghedin pot afla informații despre această activitate de invidiat. Ziaristul Comel Mata din Virșeț se prezintă de la o săptămîină la alta cu relatări, informîndu-ne despre cele mai importante acțiuni ale românilor din Banatul iugoslav. Aceste corespondențe pot fi ascultate în zilele de vineri. Ultima dată ne-a informat și despre un eveniment sportiv, vorbind despre un concurs de șah, ce se va desfășura în cadrul „Cupei Libertății”, o competiție sportivă organizată de ziarul local „Libertatea”. În cadrul acestei cupe - în timpul anului - se țin mai multe concursuri, în mai multe discipline sportive: minifotbal, tenis de masă ș.a.m.d. „Următoarea compe-

tiție - cum ne-a informat Cornel Mata - va avea loc în primele zile ale lunii viitoare, fază cu care, de fapt, se și termină ediția din acest an a „Cupei Libertății”. Nu peste mult timp se va lăsa cortina pe arenele competiționale ale „Cupei Libertății”, ediția a 43-a. După cum se știe, aceasta se organizează în fiecare an la mai multe sporturi. La data de 1 decembrie, la Torac se va desfășura Cupa Prieteniei la șah fulger, o manifestare a săptămînalului „Libertatea” și a RTV Novi Sad, redacția română. Mai

precis redacțiile în limba română, deoarece sînt două redacții: una la televiziune și una la radio”.

Această ultimă manifestare va fi organizată în localitatea Torac și Begheții, la care vor participa 15 formații din localitățile în care se difuzează și se citește săptămînalul „Libertatea”. Vor participa în total cam 200 de șahiști, încadrați în aceste echipe. Turneul va fi dotat cu „Cupa Libertății” și cu premii în cărți sau în bani”.

Adam Bauer

INVITAȚIE
pentru ȘAHIȘTI români din Ungaria

După cîțiva ani de pauză, redacția Foia românească ar dori să reînvie o tradiție frumoasă care a fost cunoscută în cercul iubitorilor ȘAH-ului. În vacanța de iarnă, am dori să organizăm la sediul redacției (5700 Giula, str. Gh. Doja nr. 8. Tel.: 66/361789) *Cupa de Șah Foia românească*.

La concurs așteptăm prezentarea românilor din Ungaria, indiferent de vîrstă sau sex. Termenul de înscriere: 3 decembrie 2001 pe adresa redacției (inclusiv taxa de participare). Taxa de înscriere: 1000 Ft/persoană. Jocul se va desfășura cu ajutorul unor cronometre speciale. Numărul partidelor depinde de numărul participanților. Vă așteptăm cu mult drag la o competiție tradițională!

I. Cozma

Ultimele rezultate ale echipelor de fotbal

Campionat județean divizia I.	
Gyomaendrőd-Bătania	4-1
Micherechi-Körösladány	4-0
Kaba-Jaca	0-2
Campionat județean divizia II.	
Gádoros-Aletea	6-0
Chitighaz-Nagyszénás	1-3

Ultimele meciuri de fotbal

17 noiembrie (sîmbătă)	
Szeghalmi-Micherechi	13.00
Bătania-Ujkigyós FC	13.00
Kamut SE-Chitighaz	13.00
18 noiembrie (duminică)	
Aletea-Dévaványa	13.00

„Veșnicia s-a născut la sat”

Nimic nu definește mai frumos specificul satelor românești decât această apreciere a lui Lucian Blaga. Arta populară românească, delicată și fină, a fost păstrată cu sfințenie de sat. Acesta a avut menirea de a-i conserva originalitatea, individualitatea și veșnicia. Frumusețea satului este greu de redat prin cuvinte.

În România, de la un capăt la altul al țării, aspectul satului se armonizează cu

natura locului. El te vrăște atunci când e risipit pe dealuri sau agățat pe coastele însoțite ale munților.

Satele de cîmpie sînt frumos aliniate, adunate în jurul bisericilor. De jur împrejur domnește beția spațiului larg, dorul de ducă spre infinitul care se deschide. Ierburile cîmpiei încarcă aerul cu arome, iar vîntul rătăcește spre misterele orizontului. Călătorul însetat se poate opri la o fîntînă cu apă rece și proaspătă sau la un pepene zemos și dulce ca mierea.

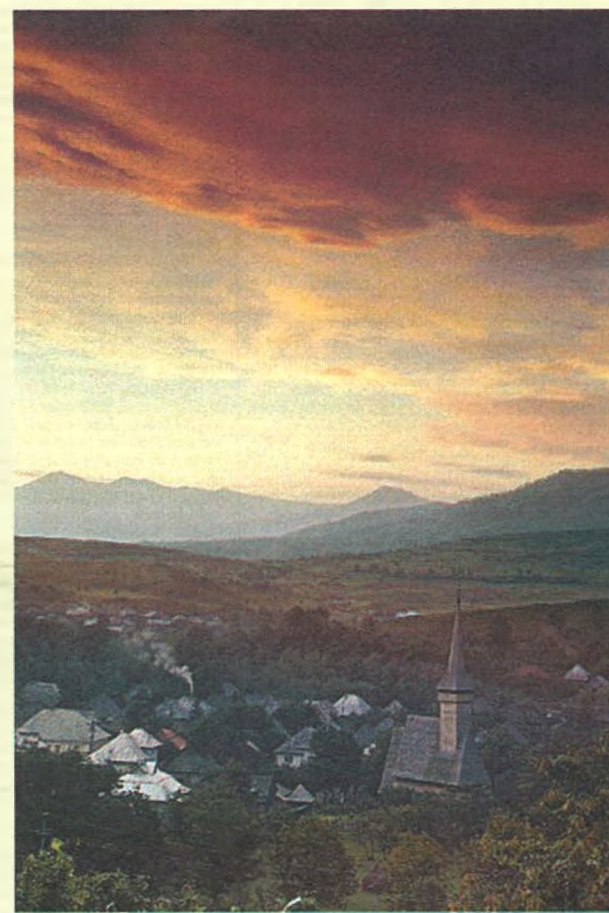
Satele din Ardeal, cu gospodării întărite ca niște cetăți și cu biserici monumentale, impresionează prin sobrietatea lor. Drumul prin ele este ca o adevărată ale

tăiată printr-un parc imens.

Mergînd către nordul țării, spre Maramureș, imaginea satului se schimbă odată cu peisajul. Aici ești fermecat de frumusețea pitorească, blîndă, deschisă și veselă a localităților maramureșene.

Dar satul își are viața lui. Țăranii știu să muncească pămîntul, dar știu să și petreacă, să cînte și să joace. Păstrînd o înaltă ținută morală, ei au sărbători pentru pămînt și vite, pentru flori și recolte, bucurîndu-se de viață, pentru viață.

Datinile creștinești ale românilor sînt respectate cu credință din moștrămoși, dovedind o civilizație deosebită, neîntre ruptă.

FOAIA
românească
16 NOIEMBRIE 2001
www.foaia.hu

Săptămînal al românilor din Ungaria. Editat de Editura de presă și cărți „NOI”. Director: Eva Iova. Colectiv redacțional: Edda Illyés, Ștefan Oroian, Rita Ruja. Tehnoredactare computerizată: Kovács Sándor. Editura și redacția: 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8., Pf. 95. Telefon: (66) 463-152, 361-789 Fax: (66) 463-152, E-mail: foaia@matavnet.hu, foaia@freemail.hu Editor responsabil: Dr. Ioan Ciotea, președinte, Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8. Tiparul: Mozi Nyomda Bt. 5600 Békéscsaba, Luther u. 5/B Director: Carai György. Index: 25291. ISSN 1418-8341. Abonamente la Foaia românească în județele Bács-Kiskun, Bichiș și Csongrad se efectuează la oficiile poștale, iar în celelalte județe la adresa redacției atît personal, cît și prin cec poștal. Abonamentele în anul 2001: 3 luni 520 forinți; 6 luni 1040 forinți; 1 an 2080 forinți. A hetilap megjelenését a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségéért” Közalapítvány biztosítja. Apanția săptămînalului este asigurată de Fundația Publică „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”.